

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vankien kokemuksia Toimintakeskus
Monikon toiminnasta -
”Näin jälkikäteen kun ajattelee, niin mä en ois mä,
jos mä en olis siellä käynyt”
Leipälä, Sanna

2017 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Vankien kokemuksia Toimintakeskus Monikon
toiminnasta - ”Näin jälkikäteen kun ajattelee,
niin mä en ois mä, jos mä en olis siellä käynyt”

Leipälä Sanna
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2017

Leipälä, Sanna

Vankien kokemuksia Toimintakeskus Monikon toiminnasta - ”Näin jälkikäteen kun ajattelee, niin mä en ois mä, jos mä en olis siellä käynyt”

Vuosi	2017	Sivumäärä	54
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena oli tutkia Hämeenlinnan vankilan sekä kolmannen sektorin toimijan, VIKTO ry:n (Vapauteen Ilmaisun ja Kuntouttavan Toiminnan Kautta) yhteistyössä rakentuneen Toimintakeskus Monikon toiminnan merkittävyyttä vankien kokemuksiin pohjautuen. Opinnäytetyössä on tutkittu, kuinka Toimintakeskus Monikko on pystynyt tarjoamallaan toiminnalla vahvistamaan yksilöllisiä, vapauteen ja rikoksettomaan elämään suuntaavia tekijöitä. Lisäksi on selvitetty, miten Toimintakeskus Monikon asiakkaat, pääosin vankeusrangaistusta suorittavat vangit ovat kokeneet Monikon toiminnan merkityksen yksilötasolla.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla kuutta (n=6), ikäjakaumaltaan 35-50 -vuotiasta Rikosseuraamuslaitoksen asiakasta. Haastattelumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua ja aineisto on analysoitu haastattelurungon mukaisesti teemoittain.

Opinnäytetyön ydinkäsitteitä ovat osallisuus, kokemuksellisuus, voimaantuminen, identiteetin uudelleen rakentuminen ja rikollisuudesta irrottautuminen, eli desistanssi. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että Toimintakeskus Monikolla on ollut positiivista merkitystä haastateltavien vankeusaikaan, heidän voimaantumiseensa ja sitä kautta identiteetin uudelleen rakentumiseen sekä rikollisuudesta irrottautumiseen. Toimintakeskus Monikko nousi merkitykselliseksi monella osa-alueella. Tutkimustuloksista nousi sellaisia teemoja kuin luottamus, kunioittava ja avoin vuorovaikutus sekä tasavertainen kohtelu.

Asiasanat: osallisuus, kokemuksellisuus, voimaantuminen, identiteetin uudelleen rakentuminen, rikollisuudesta irrottautuminen

Leipälä, Sanna

The Prisoners' Experiences of the Operation of Toimintakeskus Monikko - "When Thinking Back, I Wouldn't Be Me If I Had Not Been There"

Year	2017	Pages	54
------	------	-------	----

The purpose and aim of this Bachelor's thesis was to investigate the significance of the Hämeenlinna Prison as well as the Toimintakeskus Monikko (Action Center Monikko), established in cooperation with the third sector operator the VIKTO association (To Freedom Through Expression and Rehabilitative Activity Association), on the basis of the prisoners' experiences. In addition it was studied, how the clients of Monikko, mostly inmates have experienced on an individual level the importance of Monikko's actions.

The thesis is a qualitative research. The research material has been collected by interviewing six (n = 6), aged 35-50 year old clients of The Criminal Sanctions Agency. The interviews have been categorized by theme interviews and the material has been analyzed according to the interview themes by theme.

The core concepts of the thesis are inclusion, experience, empowerment, the rebuilding of identity and the breaking away of criminality, ie. desistance. The results of the thesis show that Toimintakeskus Monikko has played a positive role in interviewed prisoners' time of imprisonment, in their empowerment, and hence rebuilding of their identity and desistance. Toimintakeskus Monikko rose to become meaningful in many cases. From the results of the research rose such themes as the trust, respectful and open interaction, as well as equality of treatment.

Keywords: inclusion, experience, empowerment, rebuilding of identity, desistance

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Toimintakeskus Monikko	8
2.1	Henkilöstörakenne ja eri toimijat	8
2.2	Toimintaan ohjautuminen	9
2.3	Päivärakenne	9
3	Rikosseuraamusalan kuntouttava toiminta	10
3.1	Rikosseuraamuslaitoksen strategiset linjaukset	10
3.2	Kuntoutus osana täytäntöönpanoa	12
3.3	Rangaistusajan suunnitelma osana kuntoutustoimia	12
3.4	Aktivoiva lähityö rikosseuraamusalalla	13
4	Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys	14
4.1	Sosiaalinen identiteetti ja kokemuksellisuus	14
4.2	Sosiokulttuurinen innostaminen ja tukeminen	15
4.3	Osallisuus ja voimaantuminen	15
4.4	Minäkuva ja identiteetin uudelleen rakentuminen	16
4.5	Rikollisuudesta irrottautuminen	17
5	Opinnäytetyön tutkimusprosessi	18
5.1	Aiheen valinta, tavoitteet ja tutkimuskysymys	18
5.2	Opinnäytetyön toteuttaminen	19
5.3	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä	19
5.4	Aineiston keruu ja kohderyhmä	20
5.5	Aineiston käsittely ja analyysi	22
5.6	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	23
6	Opinnäytetyön tulokset	24
6.1	Kokemuksia Toimintakeskus Monikosta	25
6.2	Yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset	29
6.3	Kokemukset innostamisesta ja tukemisesta	33
6.4	Kokemukset voimaantumisesta ja oman identiteetin rakentumisesta	34
6.5	Tulevaisuus ja desistanssi	36
7	Johtopäätökset	39
7.1	Osallisuus ja kokemuksellisuus	39
7.2	Voimaantuminen ja identiteetin uudelleen rakentuminen	40
7.3	Tulevaisuus ja rikollisuudesta irrottautuminen	41
8	Pohdinta	43
8.1	Oman ammatillisen toiminnan reflektointi	43
8.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	43
8.3	Hyödyllisyys ja kehitysideat	44

Lähteet	46
Kuvat	49
Liitteet.....	50

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena on tutkia Hämeenlinnan vankilan sekä kolmannen sektorin toimijan, VIKTO ry:n (Vapauteen Ilmaisun ja Kuntouttavan Toiminnan Kautta) kanssa yhteistyössä rakentuneen Toimintakeskus Monikon toiminnan merkittävyyttä vankien kokemuksiin pohjautuen. Opinnäytetyössä on tutkittu, kuinka Toimintakeskus Monikko pystyi tarjoamallaan toiminnalla vahvistamaan yksilöllisiä, vapauteen ja rikoksettomaan elämään suuntaavia tekijöitä. Lisäksi on tarkasteltu kuinka Toimintakeskus Monikon asiakkaat, pääosin vankeusrangaistusta suorittavat vangit kokivat Monikon toiminnan merkityksen yksilötasolla. Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset auttavat vankilassa järjestettävän ohjelmatoiminnan kehittämisessä. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita, jotka olivat olleet mukana Toimintakeskus Monikon järjestämässä toiminnassa. Opinnäytetyössä tutkittiin, miten Toimintakeskus Monikon asiakkaat olivat kokeneet omalta osaltaan toiminnassa osallisuuden ja miten Toimintakeskus Monikon tuottamaa ohjelmatoimintaa voisi soveltaa järjestettäväksi suljetun laitoksen sisällä. Opinnäytetyössä tarkasteltiin, kuinka toiminnan merkityksellisyys oli koettu suhteessa rikoksettomalla tiellä pysymiseen, suhteessa sosiaalisten taitojen ja itsetunnon kehittymiseen sekä osallisuuden tunteen ja mahdollisuuksien lisääntymiseen ympäröivässä yhteiskunnassa. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua.

Toimin keväällä 2015 opiskelijaharjoittelijana ja yhtenä tiiminjäsenenä Toimintakeskus Monikolla. Empiirisen havainnoinnin kautta koin tärkeäksi tuoda esiin uutta asiaa, sen selkeää kysyntään ja tarpeeseen tulevaa toimintaa, myös laajempaan tietoisuuteen. Hämeenlinnan vankila järjesti Suomen ainoana suljettuna vankilana poikkeuksellista toimintaa, jossa oli vankila-alueen ulkoinen toimintakeskus. Toiminta lopetettiin vuoden 2016 loppuun mennessä. Toimintakeskus Monikon elinkaari jäi reilun kahden vuoden ikäiseksi. Vastaavalla toimintamallilla voisi kuitenkin vankilan ohjelmatoimintaa olla järjestettävissä. Ajankohta Toimintakeskus Monikon toiminnan vakiinnuttamiselle ei ollut nyt suotuista.

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitetta ”kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” silmällä pitäen, uudenlaisten toiminta- ja käytäntömuotojen yleistyminen ja yleistäminen on tarpeen myös suljetuissa laitoksissa. Kiinnostukseni oli selvittää tukitoimien ja tuen jatkumoa vankeudesta siviiliin sekä ympäristön merkitystä yksilön sosiaalisen identiteetin vahvistamisessa. Alun perin idea opinnäytetyön aiheeseen lähti Hämeenlinnan vankilan tarpeesta seurata Toimintakeskus Monikon työn merkittävyyttä. Vaikka opinnäyteprosessin aikana Toimintakeskus Monikon toiminnassa tapahtui suuria muutoksia, ovat tulokset hyödynnettävissä tulevaisuudessa vastaavanlaisen kuntouttavan ohjelma- ja vapaa-ajan toiminnan kehittämisessä.

2 Toimintakeskus Monikko

Toimintakeskus Monikko oli heinäkuussa 2014 Hämeenlinnan vankilan ja yhdessä kolmannen sektorin toimijan VIKTO ry:n kanssa luotu toimintakeskus, joka sijaitsi vankilan läheisyydessä. Toukokuussa 2013 perustetun VIKTO ry (Vapauteen Ilmaisun ja Kuntoutuksen Toiminnan Kautta) tavoitteellisena lähtökohtana on tukea rikostaustaisia integroitumisessa yhteiskuntaan. Järjestön toimintaperiaatteessa uskotaan muutoksen mahdollisuuteen sekä luovuuden voimaan. VIKTO ry:ssä toimitaan seuraavista lähtökohdista: yhdessä, toiminnan kautta, luovuutta ja ilmaisua hyödyntäen, yksilöllisesti tukien sekä eteenpäin katsoen. Toiminnan tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan toimijuutta, kokemusta osallisuudesta ja yhteiskunnan jäsenyydestä myös vankeusaikana. (VIKTO ry 2016.)

Toimintakeskus Monikolla harjoitetut toimintamallit olivat sekä yksilö- kuin ryhmämuotoisia, että paja- ja projektiluonteisia. Toimintaa järjestettiin muun muassa yksilöllisen tukemisen keinoin, vertaistoimintana, ennaltaehkäisevällä työllä, kokemusasiantuntijuutta hyödyntäen, vankilan ulkopuolisen työtoiminnan kokeiluun, erilaisina pajatoimintoina ja tapahtumia järjestäen. (VIKTO ry 2016.)

Toimintakeskus Monikko oli Hämeenlinnan vankilan ja VIKTO ry:n yhdessä ylläpitämä ja toimintamalliltaan uudentyypinen ratkaisu suljetun vankilan ohjelmatoiminnan keskittymäksi. Toimintakeskus Monikko tarjosi monipuolista ja jatkumolta rakentavaa toimintaa vankilan ja siviiliin väliportaalla rikoksettoman elämän rakentamisen tueksi. Toiminnan tarkoituksena oli vahvistaa asiakkaan toimijuutta, kokemusta osallisuudesta ja yhteiskunnan jäsenyydestä myös vankeusaikana. Toimintansa alussa toimintakeskus Monikko sijaitsi Mäkelän teollisuusalueella, mikä oli vajaan kilometrin päässä vankilan porteista, mutta kuitenkin näköyhteyden ulottumattomissa. Loppu aikanaan Monikko siirrettiin vankilan välittömään läheisyyteen, sijaiten edelleen porttien ulkopuolella, henkilökunnan rivitalorakennuksen päätyhuoneistoon.

2.1 Henkilöstörakenne ja eri toimijat

Toimintakeskus Monikko työllisti kolme henkilöä, osa-aikaisina työntekijöinä VIKTO ry:stä olivat toiminnanjohtaja Johanna Laakso ja toiminnanohjaaja Jari Kokkinen. Hämeenlinnan vankilasta Toimintakeskus Monikon ainoana kokopäiväisenä työntekijänä oli rikosseuraamus-esimies Leena Salomäki. Hän toimi koordinoijana Hämeenlinnan vankilan ja VIKTO ry:n välillä. Mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan Hämeenlinnan vankilasta tuli ohjaaja kerran pari viikossa vetämään Monikon asiakkaille ohjattua toimintaa. Projektiluonteisesti toiminnoissa oli mukana ohjaajia myös VIKTO ry:n kautta. (VIKTO ry 2016.)

Toimintakeskus Monikko teki parhaimmillaan tiivistä yhteistyössä Hämeenlinnan vankilan lisäksi myös Vanajan vankilan (avolaitos) sekä Hämeenlinnan yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa. Yhteistyötä oli Hämeenlinnan kaupungin TE-toimiston, aikuissosiaalityön, kaupungin sekä valtakunnallisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (mm. Hämeen Sininauha ry, Hämeenlinnan Seudun Settlementti ry, Kris-Tampere, Kriminaalihuollon tukisäätiö), lähialueen yrittäjien sekä erilaisten yksittäisten toimijoiden kanssa. Moniammatillinen yhteistyö antoi oivan mahdollisuuden uusien toimintamallien kehittymiselle sekä osaamisen yhdistämiselle entistä paremmaksi palvelukokonaisuudeksi.

2.2 Toimintaan ohjautuminen

Toimintakeskus Monikon toimintaan mukaan ohjaututtiin pääsääntöisesti vankilan vapauttamisosastoilta. Perustelluista syistä myös vankilan muilta osastoilta oli mahdollista ohjautua Toimintakeskus Monikon toimintaan mukaan. Hämeenlinnan vankilassa oli omat vapauttamisosastot sekä miehille että naisille. Vapauttamisosastolle oli sijoitettu vankeja, jotka olivat vankeusrangaistuksensa suorittamisen loppusuoralla sekä täyttivät edellytykset sitoutua päiheteettömyyteen ja olivat motivoituneita ohjattuun valmennukseen ja tukeen; kohti vapautta, valvottua koevapautta tai avolaitokseen siirtymistä.

Toimintaan ohjautumisessa tarkasteltiin vangin, potentiaalisen Monikon asiakkaan (myöhemmin monikkolainen), rangaistusajan suunnitelman sisältöä, hänen rangaistusaikaista käyttäytymistään sekä hänen henkilökohtaisia edellytyksiä selviytyä sitoumuksista ja säännöistä, joita laitoksen ulkopuoliseen toimintakeskukseen osallistuminen edellytti. Sijoitettaessa vankia toimintaan rangaistusajan suunnitelman mukaisesti on otettava lisäksi huomioon vankilan järjestys ja turvallisuus sekä yhteiskunnan turvallisuus (Myhrberg 2012, 74).

Vankilan osastoista vastaavat rikosseuraamusesimiehet yhdessä turvallisuusesimiesten sekä Toimintakeskus Monikolla toimintaa koordinoivan rikosseuraamusesimiehen kanssa valitsivat turvallisuus- ja toimintaedellytysten täyttämät vangit mukaan Toimintakeskus Monikon toimintaan. Viime kädessä päätöksistä vastasi turvallisuudesta vastaava vankilan apulaisjohtaja sekä vankilan johtaja.

2.3 Päivärakenne

Toimintakeskus Monikon päivät eivät olleet lukujärjestyksen kaltaisesti aikataulutettuja, jokainen päivä oli erilainen. Ohjattu toiminta määritti toki sisällön ja raamit päiviin. Omin havainnoin, toimintakeskus Monikolla oli aistittavissa tekemisen meininki, hyvässä hengessä, jokaisen voimavarojen mukaan toimien. Toimintaan osallistujien päivittäinen lukumäärä vaihteli riippuen toiminnan muodoista. Viimeiseksi jääneet toimitilat toivat omat haasteensa toi-

mintojen järjestämiseen samanaikaisesti. Toimintakeskus Monikon muuttaessa Mäkelän teollisuusalueen tiloista vankilan henkilökunnan kahteen rivitalohuoneistoon, oli tilojen käyttö rajallista, koska huoneet olivat erillisiä ja pieniä sekä huoneiden väliset äänieristeet olivat ole-mattomat.

Varsinainen toiminta-aika, jolloin Monikon toimintaan osallistui vankeja, oli pääsääntöisesti maanantaista perjantaihin klo 8:00-14:30. Monikon päivätoimintaan mukaan ohjautuneet vangit kulkivat vankilan vastaanoton kautta mennessään tullen. Vankilan vastaanotossa vangeille suoritettiin aina vaatteiden vaihto sekä päihteyttömyyden varmistamiseksi puhalluskoe. Liikku-minen vankilan ja Toimintakeskus Monikon välillä tapahtui joko itsenäisesti tai valvotusti, jol-loin mukana oli vankilan henkilökuntaan kuuluva työntekijä.

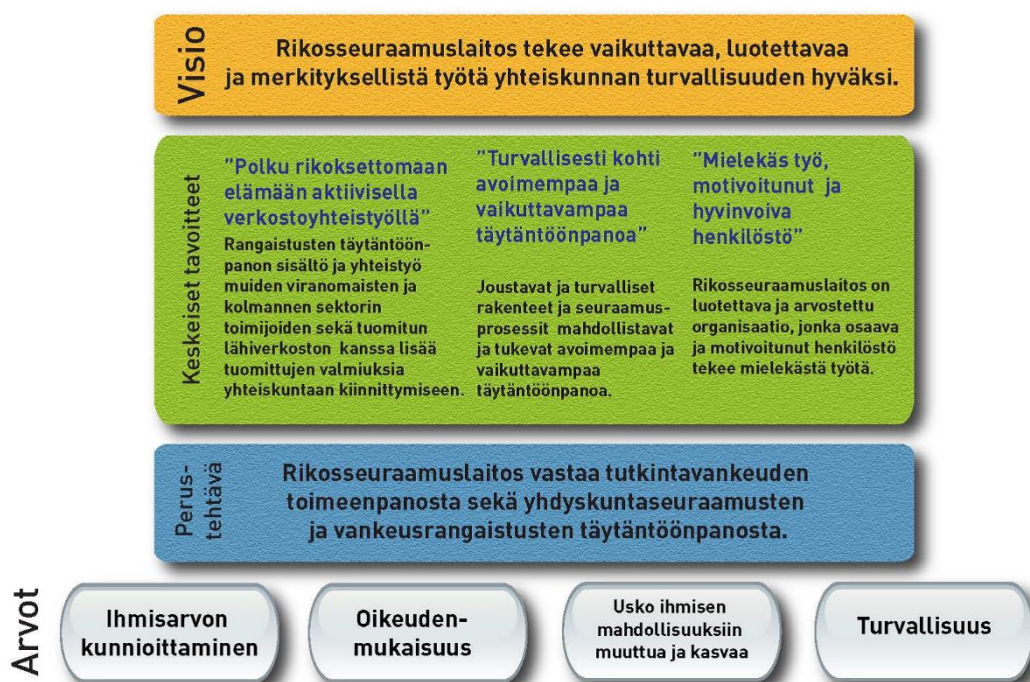
3 Rikosseuraamusalan kuntouttava toiminta

Seuraavassa osiossa esittelen kevyesti Rikosseuraamuslaitoksen strategiaa, rikosseuraa-musalan kuntoutusajattelun perustaa ja kuntoutusta osana täytäntöönpanon tavoitteita sekä osana rangaistusajan suunnitelmaa. Keskeisenä rikosseuraamusalan tavoitteena on ollut jo pitkään uusintarikollisuuteen vaikuttaminen. Uusintarikollisuuteen vaikuttamisella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joita rikoksentekijöihin kohdistetaan seuraamusjärjestelmässä ja jotka vähentävät hänen rikollisen käyttäytymisensä uusimisriskiä (Rikosseuraamuslaitos 2013c).

3.1 Rikosseuraamuslaitoksen strategiset linjaukset

Rikosoikeudellisten rangaistusten, eli yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täy-täntöönpanosta vastaa Oikeusministeriön alaisuudessa toimiva Rikosseuraamuslaitos. Rikos-seuraamuslaitoksen tärkeimpiä tavoitteita ovat yhteiskunnan turvallisuuden parantaminen vaikuttavalla ja oikeudenmukaisella työllä sekä uusintarikollisuuden vähentämisellä. Rangais-tusten täytäntöönpanon tavoitteena on pyrkiä kohti avoimempaa täytäntöönpanoa (Rikosseu-raamuslaitos 2011). Avoimempaan täytäntöönpanoon siirtyminen tarkoittaa painopisteen siir-tymistä suljetuista laitoksista avolaitoksiin sekä yhdyskuntaseuraamusten ja valvotun koeva-pauden käyttöönoton lisäämistä.

Rikosseuraamuslaitoksen strategiaan 2011-2020 on kirjattu Rikosseuraamuslaitoksen perusteh-tävä, arvot, toiminnan keskeiset tavoitteet sekä linjaukset lähitulevaisuuden kehitykselle. (Rikosseuraamuslaitos 2011.)

Kuva 1 Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020

Työ rikosseuraamusalalla on lakisidonnaista. Sitä ohjaavat rikosseuraamusalan lainsäädäntö, määräykset ja ohjeet sekä rikosseuraamusalan arvot. Arvoihin sitoutuminen merkitsee perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista - tuomitujen inhimillistä, asiallista ja tasavertaista kohtelua - niissä on toteutettava lainmukaisuuden, oikeuden ja kohtuuden periaatteita - toiminnan toteuttamista siten, että se tukee tuomitun yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä tuomitun pyrkimystä rikoksettomaan elämään, turvallisuus aspektit huomioiden. (Rikosseuraamuslaitos 2011.)

Toimintakeskus Monikon toiminta seurasi Rikosseuraamuslaitoksen arvoja ja strategiaa. Työntekijät olivat sitoutuneita rikosseuraamusalan tavoitteisiin. He omasivat aktiivisen ja kehittävän työotteen, jota tarvitaan toimintamuodon vakiinnuttamiseksi sekä edelleen kehittämiseksi. (VIKTO ry.) Mahdollisuudet toiminnan laajentumiseen ja vakiinnuttamiseen olivat kuitenkin rajatut.

Viime vuosina rikosseuraamusalan kuntoutusajattelun lähtökohtana on ollut rikollisuutta ylläpitävien tekijöiden ja tarpeiden tunnistamiseen perustuva kuntoutus, jonka toiminnan keskiössä on rikollisuutta ylläpitäviin tekijöihin vaikuttaminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013a). Rangaistusaika pyritään suunnittelemaan niin, jotta tuomitulla olisi mahdollisuus kehittää valmiuksiaan kohti rikoksetonta elämää. Tuomitun saadessa rangaistusaikanaan harjaannusta elämänhallintaa tukevilla taidoilla, on hänellä paremmat mahdollisuudet rangaistuksen suori-

tettuaan sijoittua osaksi yhteiskuntaa sen täysivaltaisena jäsenenä. Tuomitun sijoittamisella tarkoituksen mukaiseen toimintaan pyritään vaikuttamaan kohentavasti hänen elämänhallintaan, koulutustaustan ja työ- ja toimintakyvyn problematiikkaan. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Vankilassa järjestettävä kuntouttava toiminta voi olla 1) työtä; tavoitteena tuomitun ammatitaidon sekä työkyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen. Näin tuomitun mahdollisuuksia toimeentuloon pyritään parantamaan myös vapautumisen jälkeen. 2) koulutusta; mahdollisuus suorittaa perusopetuksen tai lukion oppimäärä tai osia siitä sekä lisätä ammatillisia valmiuksia suorittamalla ammatillisten tutkintojen osia tai koko tutkinnon. 3) muita tuomitun valmiuksia edistäviä toimintoja; erilaisia toimintaohjelmia, jotka voivat keskittyä päihdeongelmiin, rikolliseen käyttäytymiseen, väkivalta- tai seksuaalirikollisuuteen; lisäksi toimintoja jotka pyrkivät kohentamaan arkielämän perustaitoja sekä lisäämään elämänhallintaa ja sosiaalisia valmiuksia. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

3.2 Kuntoutus osana täytäntöönpanoa

Vankeuslaki määrittelee kuntoutuksen osana vankeuden täytäntöönpanon tavoitetta: *”Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana”* (L767/2005). Täytäntöönpanon toteuttamisen tulisi tukea tuomitun yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä hänen pyrkimystään rikoksettomaan elämään. Lisäksi se tulisi toteuttaa tavalla, että se on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle kuin rikosseuraamusasiakkaille.

Jokainen vankeusrangaistustaan suorittamaan tuleva arvioidaan hänen tilanteen, toiminnalliset ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet ja edellytykset huomioiden. Tämä arviointimenetelmä rakentaa suunnitelman siitä, mihin yksilöllisiin, sosiaalisiin, rikollisuutta ennustaviin ja muihin vangin toimintakykyyn ja uusintarikollisuuteen vaikuttaviin tekijöihin rangaistusaikana pyritään vaikuttamaan. (Arola-Järvi 2012, 13, 48.) Täytäntöönpanoprosessissa tuomitun etenemistä edistetään vaikuttamalla suunnitelmallisesti hänen valmiuksiinsa rikoksettomaan elämään. Muutostyöskentely toki edellyttää, että tuomitun motivaatiota ja omaa toimijuutta vahvistetaan. (Rikosseuraamuslaitos 2011.)

3.3 Rangaistusajan suunnitelma osana kuntoutustoimia

Vankeusvankien toimintaan ohjautuminen myötäilee rangaistusajan suunnitelman sisältöä - huomioiden tavoitteet ja välitavoitteet sekä keinot, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden sekä yhteiskunnan turvallisuuden.

Vankeuslaissa (767/2005) kerrotaan rangaistusajan suunnitelmasta seuraavaa:

”Vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (rangaistusajan suunnitelma). Rangaistusajan suunnitelma sisältää suunnitelman vangin sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, valvotusta koevapaudesta ja ehdonalaisesta vapauttamisesta sekä poistumisluvan myöntämisestä - -.

Rangaistusajan suunnitelman sisällössä ja laajuudessa otetaan huomioon vangin rangaistusajan pituus, aikaisemmat vankeusrangaistukset, vangin työ- ja toimintakyky sekä hänen henkilöstään, rikollisuudestaan ja olosuhteistaan saatut tiedot.”

Rangaistusajan suunnitelman tekoon osallistuminen on tuomitulle vapaaehtoista. Jos tuomitun saaminen rikoksettomaan elämäntapaan tai rikosten tekemisen estäminen edellyttävät erityisen suunnitelmallista toimintaa rangaistusaikana, lähtökohtana on, että rangaistusajan suunnittelu perustuu henkilön tapaamiseen. Rangaistusajan suunnitelman laatii arviointikeskus, suunnitelman täytäntöönpanosta ja tarkentamisesta vastaa sijoitusvankila. Rangaistustaan suorittavalle vangille rangaistusajan suunnitelman merkitys ilmenee siinä, että sen tavoitteet, sisältö ja noudattaminen on otettava huomioon päätösharkinnassa. Tällaisina päätöksinä ovat esimerkiksi vangin sijoittaminen vankilassa, vangin siirtäminen vankilasta toiseen, toimintaan osallistuminen sekä poistumislupaa ja valvottua koevapautta koskevat päätökset. Vangin kanalta rangaistusajan suunnitelma merkitsee ennustettavuuden lisääntymistä ja epävarmuuden vähenemistä. (Myhrberg 2012, 51-52.)

3.4 Aktivoiva lähityö rikosseuraamusalalla

Tulevaisuudessa kuntouttavan lähityön merkitys vartijan työssä valvontatehtävän rinnalla korostuu. Vartijan työhön kuuluu enenevässä määrin kuntouttavaa lähityötä, jonka tavoitteena on muun muassa saada aktivoitua vangit liikkeelle selleistään, osallistumaan toimintaan. Käsite aktivoiva lähityö nousi Toimivat Lähityökäytännöt 2013-2015 -hankkeen myötä. Hankkeessa selvitettiin vaikuttavia tapoja vankiloiden lähityön kehittämiseksi. Rikosseuraamuslaitoksen strategian kautta katsoen motiivi lähityön kehittämiseksi on uusintarikollisuuden vähentäminen muun muassa vankien kuntoutuksen ja aktivoinnin kautta. Lähityön nähdään palvelevan paremmin koko vankeusajan Rikosseuraamuslaitoksen tavoitetta tukea vankien ohjaamista rikoksettomaan elämään ja yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Hankkeen tarkoituksena oli tukea valvonta- ja ohjaushenkilöstöä vuorovaikutuksellisen, uusintarikollisuutta vähentävän lähityön kehittämisessä. Hyvässä lähityössä yhdistyy kuntouttava ja aktivoiva vuorovaikutus sekä ongelmia ennaltaehkäisevä valvonta. (Ylisassi & Seppänen & Uusitalo & Kalavainen & Piispanen 2016, 116-120; Rikosseuraamuslaitos 2016e.)

Parasta aikaa Rikosseuraamuslaitoksessa on käynnissä lähityöhanke 2016-2017. Hankkeella pyritään lisäämään vankien ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta sekä yhteistyötä eri ammattiryhmien kesken. Yhtenä hankkeen tavoitteena on lisätä vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella vietettyä aikaa, erityisesti niiden vankien osalta, jotka elävät kaikkein suljetuimmissa oloissa. (Rikosseuraamuslaitos 2016f.) Aktivoivassa lähityössä vuorovaikutus nousee keskeiseksi. On merkitystä millä tavoin olemme vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, annammeko itsestämme positiivisen vai negatiivisen viestin.

4 Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä esittelen teorialietoa opinnäytetyön ydinkäsitteistä. Opinnäytetyössäni tutkitaan yksilön henkilökohtaisia kokemuksia kontekstissa yhteisöön sekä identiteetin että rikoksettoman elämän uudelleen rakentumiseen. Keskeiset käsitteet ovat sosiaalinen identiteetti, kokemuksellisuus, osallisuus ja sitä kautta voimaantuminen ja identiteetin uudelleen rakentuminen sekä rikollisuudesta irrottautuminen eli desistanssi.

4.1 Sosiaalinen identiteetti ja kokemuksellisuus

Ihmiselämä rakentuu suuresti monenlaisten yhteisöjen ja yhteisöllisyyden varaan. Yhteisöt tarjoavat meille erilaisia moraalisia päämääriä, tavoitteita, arvoja ja normeja. Yhteisöllisyys on näiden tiedostamista, jäsentämistä ja näkyväksi tekemistä. Samalla yhteisöllisyys on myös tunnetta, että voi vaikuttaa asioihin ja tulee kuulluksi ja kohdatuksi. (Kostamo-Pääkkö, Väyrynen & Ojaniemi 2015, 7-8). Yksilökäyttäytymisen ja ryhmäkäyttäytymisen välistä eroa havainnollistaa sosiaalisen identiteetin käsite. Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan ihmisen käsitys itsestä voidaan asettaa ikään kuin jatkumolle, jonka toisessa päässä on persoonallinen identiteetti ja toisessa sosiaalinen identiteetti.

Identiteetti on koko ajan läsnä meidän jokapäiväisessä elämässä, kertoessaan itsestään ja elämästään ihminen rakentaa omaa henkilökohtaista identiteettiään. Ihminen kuitenkin rakentaa identiteettiään vuorovaikutuksessa ympäröivän todellisuuden kanssa. Jotta yksilö voisi määritellä itsensä joksikin, on hänen rakennettava sosiaalinen identiteetti osana jotain ihmisryhmää. Yhteisöllisyys ei kuitenkaan tarkoita vastakohtaa yksilöllisyydelle, vaan ne täydentävät toisiaan. Sosiaalisen identiteetin lisäksi ryhmän jäsen tarvitsee myös yksilöllisen, persoonallisen identiteetin, jotta hän erottautuu yksilönä siitä ryhmästä, johon hän samaistuu. (Kuittinen & Kejonen 2009, 246.)

4.2 Sosiokulttuurinen innostaminen ja tukeminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on arkipäivän sosiaalisen toiminnan väline, siinä on kysymys ihmisen vapautumisesta - ulkoisesti ja sisäisesti. Sen avulla herkistetään ja motivoidaan ihmisiä osallistumaan. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen. Toisin sanoen innostamisen voidaan katsoa olevan yhdistelmä toimenpiteitä, joilla on saatu luotua sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään. Osallistumalla ihmisten on mahdollista kehittää arkipäiväänsä ja pyrkiä yhdessä kohti luomiansa sosiaalisia ihanteita. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 19-20.) Sosiokulttuurisella innostamisella vankilassa tarkoitetaan vangitun kasvun ja kehityksen tukemista ja sellaisen syvän muutoksen aikaansaamista hänen todellisuudessaan, että hän löytää itsestään tähän mennessä tuntemattomia ominaisuuksia ja mahdollisuuksia; oppii uusia asioita ja kehittää itsessään sellaisia kykyjä, jotka ovat hyödyllisiä tulevaisuudessa ja samalla tukevat ja auttavat häntä välttämään rikoksia ja olemaan palaamatta vankilaan (Kurki ym. 2010, 183).

Sosiokulttuurisella innostamisella on kolme muotoa: sosiaalinen; joka pyrkii esimerkiksi luomaan uusia ystävyssuhteita, pedagoginen; joka pyrkii opettamaan uutta ja keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kulttuurinen; jonka tarkoitus on tuoda erilaisia mahdollisuuksia yhteiskunnastamme esille. Kurjen (2010) määritelmän mukaan innostaminen koostuu aloitteellisuutta, osallistumista sekä toiminnan ja sen merkityksen pohdinnan vuorovaikutusta aikaansaavista sosiaalisista käytännöistä. (Kurki ym. 2010, 26-27, 188.) Sosiokulttuurinen innostaminen perustuu aina ihmisten omaan osallistumiseen toiminnan suunnittelusta arviointiin asti. Ammatillisen työntekijän, innostajan, tehtävä on olla herkistäjänä, yllyttäjänä, joka rohkaisee, tukee ja motivoi yhteisön jäseniä osallistumiseen. Hän toimii tietojen välittäjänä ja osallistumisen mahdollistavien ulkoisten olosuhteiden järjestelijänä. Ennen kaikkea hän rohkaisee ihmisiä kokemaan ja auttaa heitä hyötymään kokemuksistaan. Vaikka innostamisen toiminta lähtee ihmisistä itsestään, ei aitoa liikkeelle lähtemistä ja osallistumista synny ilman herkistymistä ja motivoitumista, jossa ammatillisen työntekijän rooli on varsin tärkeä. (Kurki ym. 2010, 199).

4.3 Osallisuus ja voimaantuminen

Voimaantumisen (empowerment) käsitteeseen eri tutkijat liittävät asioiden mahdollistamisen, voimavarojen löytämisen ja elämänhallinnan sekä toimintavalmiuksien ja toimintakykyisyyden saavuttamisen. Voimaantuminen vahvaksi tulemisen merkityksessä painottaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta, yhteistoiminnallisuutta sekä harmonisuutta. (Siitonen 1999, 85.) Paynen (2005) määritelmässä voimaantuminen auttaa yksilöä saavuttamaan päätös- ja toimintavaltaa

elämässään lisäämällä hänen kykyään ja itseluottamustaan vallan käyttöön sekä vähentämällä vallan käyttämistä rajoittavia sosiaalisia tai henkilökohtaisia esteitä. (Payne 2005, 295.)

Voimaantuminen on ihmisen sisäisen voimantunteen kasvua, joka syntyy ihmisen omien oivallusten ja kokemusten kautta. Vuorovaikutus muiden kanssa on merkittävä voimaantumiseen vaikuttava tekijä. Itsensä uudella tavalla näkeminen ja armollisemmat ajatukset itseä kohtaan vaikuttavat usein niin, että ihminen alkaa ajatella ympärillä vallitsevasta maailmasta ja muista ihmisistä eri tavalla kuin ennen. Voimaantumiseen liittyy myös tunteita sekä omien vaikutusmahdollisuuksien tunnistamisesta, että yhteiskuntaan kuulumisesta. Oivallukset ja uusien asioiden oppiminen johtavat usein kokemukseen voimaantumisesta. Käyttäytymisen tasolla voimaantuminen voi näkyä muun muassa vastuun ottamisena ja myönteisyytenä. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 23-25.) Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa. Hän on itse itseään määräävä ja ulkoisesta pakosta vapaa. Voimaantumisprosessissa toinen ihminen ei ole häntä voimaannuttanut, vaan hän on itse tullut voimaantuneeksi. (Siitonen 1999, 93.) Voimaantumisen yhteydessä puhutaan usein osallisuudesta. Osallisuutta voidaan pitää osattomuuden ja syrjäytymisen vastakohtana. Osallisuus voidaan määritellä tilaksi, jossa syrjäytymisen riskit ovat vähäiset ja mahdollisuudet aktiiviseen osallistumiseen hyvät (Järvikoski & Härkäpää 2006, 148). Voimaantumisen kautta ihmisen elämänhallinta vahvistuu ja toiveikkuus tulevaisuutta kohtaan kasvaa (Siitonen 1999, 137). Elämänhallinnan tunne tarkoittaa luottamusta omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa omalla toiminnallaan omaan elämään (Järvikoski & Härkäpää 2011, 141). Voimaantumisen kannalta myös minäkäsitys on keskeinen, sillä ihmisen käsitys itsestään on yhteydessä siihen, millaisia odotuksia hänellä on tulevaisuutta kohtaan ja miten hän arvioi omat voimavaransa.

4.4 Minäkuva ja identiteetin uudelleen rakentuminen

Ihmisen minäkuva ilmenee tavassa, jolla hän kuvaa persoonaansa, omaa osaamistaan, kykyjään, tavoitteitaan, ihanteitaan ja odotuksiaan. Se on ihmisen päätösten ja elämän ratkaisujen eräänlainen kivijalka. Minäkuva jäsentää siis ihmisen sisäisiä toimintoja ja ohjaa hänen käyttäytymistään. Minäkuvan muodostumiseen ja muutokseen vaikuttaa tieto ja havainnot siitä, miten muut ihmiset suhtautuvat häneen. (Jaari 2004, 29-32.) Toisinaan ihmisellä voi olla kielteinen käsitys omista kyvyistään, tämän seurauksena suhtautuminen elämään voi olla varauksellista ja uusia haasteita välttää epäonnistumisen pelosta. Sitä vastoin myönteinen minäkuva antaa eväät suhtautua elämään avoimesti ja rohkeasti. Minäkuva kehittyy ja muuttuu koko elämän ajan elämäntilanteiden mukaan. Vuorovaikutuksellinen palaute omasta toiminnasta ja persoonasta muovaa minäkuvaa.

Identiteetti on minän pysyvyyttä ja varmuutta kuvaava tunne, varmuutta siitä, kuka on ja ke-neksi on kasvamassa. Kertoessaan itsestään ja elämästään ihminen rakentaa omaa henkilö-

kohtaista identiteettiään. Toisaalta kukin joutuu peilaamaan henkilökohtaista identiteettiään hänelle ulkopuolelta tarjottuun identiteettiin. Näin ollen omaan henkilökohtaiseen identiteettiin kietoutuu sosiaalinen, tiettyyn ryhmään liitettävä identiteetti. (Kulmala 2006, 6.) Toisinaan identiteetti saattaa olla niin kutsuttu omaksuttu identiteetti. Tällöin ihmisen elämä rakentuu muiden asettamien odotusten suorittamisen ympärille.

Ulkoapäin annetut määritelmät tuovat tullessaan käsityksiä leimatusta identiteetistä. Leimat tulevat ulkopuolelta ja ne ovat yhteydessä kielteisiin sosiaalisiin identiteetteihin ja kategorioihin. Leimat luovat yksilöön kokemukseen erilaisuudesta, ulkopuolisuudesta, valintojen ja mahdollisuuksien rajallisuudesta ja eriarvoisuudesta. Samassa yhteydessä voidaan puhua myös toiseudesta. Toiseus on kokemuksellinen käsite, ja se ilmaisee kertojan suhdetta toisiin ja heistä edeten myös laajempiin yhteisöihin ja yhteiskuntaan, jotka viime kädessä koostuvat toisista. (Kulmala 2006, 6.)

Identiteetin kehittyminen vaatii yhteyden toisiin ihmisiin ja mahdollisuuden käyttää toisia ihmisiä peilinä, siis yhteisöllisyyttä. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuva toiminta tukee yksilön kokemusta omasta erityisyydestään ja vahvistaa toiminnallisen identiteetin kokemusta. Toimintaan osallistuminen edistää yksilön identiteetin muotoutumista, ja tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Menneisyys ja elämänkulun aikaiset kokemukset, valinnat ja roolit vaikuttavat identiteetin muotoutumiseen. (Vaittinen 2009, 30-32.) Identiteetin kehittymisen edellytyksenä ovat mahdollisuudet kokeilla erilaisia asioita, mahdollisuuksien näkeminen, ajatusten ja ajatusmaailmojen pohtiminen. Toiminnan kautta muotoutunut identiteetti voidaan katsoa hyväksi tarkastellen sitä desistanssin kontekstissa. Henkilöiden ollessa valmiita luopumaan vanhoista rikollista toimintatapaa ylläpitävistä toimintamalleistaan, auttaa toiminnan kautta muotoutunut identiteetti desistanssiprosessissa eli rikollisuudesta irrottautumisen prosessissa, henkilöitä tekemään valintoja toimimaan toisin. (Viikki-Ripatti 2011, 218-220.)

4.5 Rikollisuudesta irrottautuminen

Rikollisuudesta irrottautuminen eli desistanssi selitetään perinteisen määritelmän mukaan äkillisenä tapahtumana, joka saa rikoksentekijän lopettamaan rikoksien teon (Farrall & Calverley 2006, 2; Kemppainen 2014, 160). Kuitenkin nähdään, ettei desistanssi ei ole yksittäinen tai äkillinen tapahtuma rikoksentekijän elämässä, vaan se on eräänlainen tapahtuminen ketju. (Laub & Sampson 2001, 5.) Desistanssissa on kyse vaiheittaisesta siirtymästä rikoksettoomaan elämäntapaan, joka koostuu sisäisten ja ulkoisten tekijöiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Prosessi vaatii tietoisuutta menneestä, mitä käsittelemällä voi siirtyä uuteen elämänvaiheeseen. Edestakaisessa liikkeessä oleva prosessi on yleisesti desistanssiin liittyvä piir-

re. Prosessi sisältää sekä päätöksiä, että päätösten perumista, yrityksiä, ambivalenssia, retkahduksia ja uusia yrityksiä. (Healy 2010, 176; Granfelt 2014, 257.)

Desistanssiprosessi vaatii vahvaa yksilön toimijuutta ja muutosvalmiutta. Desistanssi edellyttääkin itsemuutosta, johon liittyy sisäistä keskustelua rikollisesta elämäntavasta. Desistanssi-kirjallisuudessa usein toistuvia käsitteitä ovat sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen rakenne sekä toimijuus. (Healy 2010, 184.) Bottoms ym. (2004, 4, 368-389) näkevät sosiaalisen kontekstin ja oman toimijuuden oleellisena elementteinä rikollisuudesta irrottautumisen polulla. He esittävät, että tietyt luontaiset tekijät joko lisäävät tai vähentävät todennäköisyyttä sille, että yksilö syyllistyy rikoksiin. Nämä yksilölliset ominaisuudet ovat vuorovaikutuksessa sosiaaliseen kontekstiin, vallalla olevaan kulttuuriin ja sen sisältämiin odotuksiin, arvoihin ja normeihin. Kun yksilöllä on taipumus syyllistyä rikoksiin, niin tilannesidonnaiset muuttujat tekevät osaltaan mahdolliseksi rikosten tekemisen. Toimijuus käsitteellistetään desistanssiin liittyvänä, sosiaalisesti sidonnaisena ja subjektiivisesti tulkittuna valinnan prosessina (Bottoms, Shapland, Costello, Holmes & Muir 2004, 4, 368-389; Viikki-Ripatti 2011, 201-203.)

5 Opinnäytetyön tutkimusprosessi

Seuraavassa osiossa kerron opinnäytetyöntutkimusprosessista, kuinka olen prosessin eri vaiheissa edennyt sekä esittelen tutkimuskysymykseni. Tutkimusprosessi piti sisällään aiheen valinnan ja rajaamisen, teoreettisen tiedonhaun, teemahaastattelut sekä aineiston analyysin ja johtopäätökset. Lopuksi on arvioitu myös tutkimuksen luotettavuutta.

5.1 Aiheen valinta, tavoitteet ja tutkimuskysymys

Valitsin opinnäytetyön aiheen, koska minua on kiinnostanut vangin kokemukset vapautumisprosessista. Suurin osa vangeista vapautuu suljetuista laitoksista, tällöin myös uusimisriski on suurin. (Rikosseuraamuslaitos 2016d; Tyni 2011, 163). Rikosseuraamuslaitoksen tavoitetta ”kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” silmällä pitäen, uudenlaisten toiminta- ja käytäntömuotojen yleistyminen ja yleistäminen on tarpeen, myös suljetuissa laitoksissa. Oma kiinnostukseni tukitoimista ja tuen jatkumosta vankeudesta siviiliin, lisäksi havainnointini kautta on esiin tullut, kuinka suuri merkitys todellisuudessa yksilölle on ympäristöllä sosiaalisen identiteetin vahvistamisessa. Alun perin idea opinnäytetyön aiheeseen lähti Hämeenlinnan vankilan tarpeesta seurata Toimintakeskus Monikon työn merkittävyyttä. Opinnäyteprosessin aikana Toimintakeskus Monikon toiminta on loppunut, halusin kuitenkin viedä aloittamani opinnäytetyön loppuun.

Toimintakeskus Monikko edusti aivan uutta näkökulmaa verrattuna perinteiseen rikosseuraamustyöhön. Monikko koetti toimia tienraivaajana rikosseuraamusalalla uusien projektien kehittäjänä ja kokeilijana. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa uuden tyyppisestä toimintamuodosta. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, miten monikkolaiset olivat kokeneet omalta osaltaan toiminnassa osallisuuden ja miten Toimintakeskus Monikon tuottama ohjelmatoiminta antoi suljetun laitoksen vangeille mahdollisuuksia. Lisäksi on tarkasteltu, kuinka toiminnan merkityksellisyys oli koettu suhteessa rikoksettomalla tiellä pysymiseen, suhteessa sosiaalisten taitojen ja itsetunnon kehittymiseen ja suhteessa osallisuuden tunteen ja mahdollisuuksien lisääntymiseen ympäröivässä yhteiskunnassa.

Tutkimuksen avulla saadaan kerättyä toiminnan kohderyhmän kautta uutta tietoa tämän tyyppisen toimintamuodon toimivuudesta sekä tuoda monikkolaisten kokemuksiinsa kuulluksi. Onko perusteltua miksi toimintaa järjestettiin vankilan porttien ulkopuolella, voisihan vastaavanlaista ohjattua ryhmätoimintaa tai yksilöllistä tukea antaa myös vankilan sisäpuolella. Mikä tosiasiallisesti on ulkoisen toimintakeskuksen funktio.

Tutkimuskysymykseni on:

Mitä kokemuksia vangeilla on ollut Toimintakeskus Monikon toiminnan ja tarjotun tuen vaikutuksesta heidän elämäänsä, identiteetin uudelleen rakentumiseen sekä siviiliin siirtymiseen?

5.2 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyöprosessi lähti käyntiin aihealueen rajauksella sekä teoreettisen viitekehyksen kartoittamisella. Ensimmäinen työvaihe oli laatia kattava tutkimussuunnitelma, jossa oli selvitetty opinnäytetyön tutkimusongelma, tutkimuskysymys, alustava teoreettinen viitekehys sekä aikataulu tutkimuksen toteuttamiseksi. Esittelin hyväksyttävästi opinnäytetyön tutkimussuunnitelman suunnitelmaseminaarissa helmikuussa 2016. Hain syksyllä 2016 opinnäytetyölleni tutkimuslupaa. Tutkimuslupa myönnettiin vankihaastatteluita varten Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksiköltä 31.10.2016 (Liite 1). Haastattelut tapahtuivat tutkimusluvan myöntämisen jälkeen, joulukuu 2016 ja tammikuu 2017 välisenä aikana. Haastatteluiden litterointi tapahtui mahdollisimman pian jokaisen haastattelun jälkeen alkuvuonna 2017. Tulosten analysointi ja raportointi suoritettiin keväällä 2017. Valmis opinnäytetyö palautettiin 19.05.2017.

5.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan objektiivista ja aineistolähtöistä tutkimusmenetelmää. Lähtökohtana

laadullisessa tutkimuksessa on todellisten asioiden kuvaaminen ja aineiston monipuolisuus. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään uutta tietoa ja uusia näkemyksiä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161.) Aineiston koolla ei laadullisessa tutkimuksessa ole välitöntä vaikutusta tai merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Aineiston koon määrittämiseksi ei ole mitään kirjoitettuja sääntöjä, kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston määrä on pitkälti tutkimuskohtaista. Tutkijalle aineiston tehtävä on toimia apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tarkoitus ei ole ainoastaan kertoa kerätystä aineistosta, vaan myös pyrkiä ymmärtämään ja selittämään mahdollisimman tarkasti tapahtumaa, ilmiötä tai toimintaa. (Eskola & Suoranta 2000, 61-62.)

Opinnäytetyön tutkimusjoukko valikoitui Toimintakeskus Monikon toiminnassa mukana olleista vangeista. Osallistuvuus on keskeistä suurelle osalle kvalitatiivista tutkimusta, jossa pyritään tavoittamaan tutkittavien oma näkökulma. Toimintakeskus Monikon toiminnassa mukana olleiden joukko oli kuitenkin verrattain melko vähäinen, tässä laadullinen tutkimus palvelee tutkimusmenetelmänä. Pieni otos mutta mahdollisimman perusteellinen analysointi on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle, jossa keskitytään enemmän laatuun kuin määrään (Eskola & Suoranta 2000, 16, 18).

Laadullisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan hypoteesittomuudesta. Hypoteesittomuudella tarkoitetaan, ettei tutkijalla ole aineiston tarkastelun kannalta sellaisia lukittuja ennakkoolettamuksia tutkimuskohteesta tai tutkimustuloksista, jotka vaikuttaisivat tutkimukseen tai rajaisivat tutkimuksellisia toimenpiteitä. Laadullisen tutkimuksen etuna nähdään, että tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä, ilman ennakkoodotuksia ja määritelmiä. Vastaavasti ongelmana on, että laadullinen aineisto ei lopu koskaan. Aineistolähtöisestä analyysistä puhuttaessa tarkoitetaan teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien, myös aineiston rajaaminen on tärkeää, jotta sen analysointi olisi mielekästä ja järkevää. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan asema on keskeinen. Tutkijalla on toiminnassaan tietynlaista vapautta, joka antaa mahdollisuuden joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Tutkimusta tehdessään tutkijalla on hyvä olla herkkyyttä tunnistaa sekä ottaa huomioon mahdolliset henkilökohtaiset ennakkooletukset. Aineistojen avulla tutkija voi löytää uusia näkökulmia tutkimuskohteesta, näin ollen aineistot vauhdittavat tutkijan ajattelua, eivät latista sitä. (Eskola & Suoranta 2000, 19-20.)

5.4 Aineiston keruu ja kohderyhmä

Opinnäytetyö on toteutettu aineiston keräyksen osalta teemahaastattelumenetelmää käyttäen. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat etukäteen määrättyjä, kuitenkin kysymysten muoto tai esittämisjärjestys ei ole tarkasti määriteltä. (Hirsijärvi & Hurme 1995, 36). Haastattelijalla on tukilista käsiteltävistä asioista, ei välttämättä ennakkoon asetettuja val-

miita kysymyksiä. Teemahaastatteluissa on tyypillistä, että haastattelija ja haastateltava keskustelevat tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei käydä läpi kaikkia teema-alueita. Teemahaastattelu on muodoltaan avoin, jossa vastaaja pääsee halutessaan puhumaan varsin vapaamuotoisesti, jolloin kerätyn materiaalin voi katsoa edustavan vastaajien puhetta itsestään. Toisaalta teemahaastattelussa käytettävät teemat takaavat, että jokaisen haastateltavan kanssa on puhuttu edes jossain määrin samoista asioista. (Eskola & Suoranta 2002, 85-87.)

Haastattelut etenivät pääosin laatimani haastattelurungon (Liite 4) mukaisesti. Laaditut kysymykset olivat avoimia kysymyksiä ja antoivat vapauden muokkautua ja elää jokaisen haastattelutilanteen mukaan. Nauhoitin kaikki haastattelut sanelukoneella myöhempää litterointia ja analysointi varten. Haastatteluiden kestot vaihtelivat 20 minuutin ja 58 minuutin välillä. Koin saavani riittävästi vastauksia kysymyksiini. Osalle haastateltavista itsestä ja kokemuksistaan kertominen oli huomattavasti luontaisempaa kuin toisille. Sain mielestäni luotua hyvän luottamuksen ilmapiirin minun ja haastateltavien välille. Haastattelut sujuivat ongelmitta ja koin saaneeni rikkaan aineiston suhteellisen pienestä haastateltavien määrästä huolimatta.

Opinnäytetyön toteuttamisympäristönä toimi Hämeenlinnan vankila, osan haastatteluista suoritin Vanajan vankien kanssa, Ojoisten ja Vanajan yksiköissä. Opinnäytetyötäni varten haastattelin kuutta Toimintakeskus Monikon toiminnassa mukana ollutta vankeusrangaistukseen tuomittua naista tai miestä. Kaksi heistä suoritti vankeusrangaistustaan haastattelu hetkellä suljetussa vankilassa, yksi oli avovankilassa, yksi oli siirtynyt valvottuun koevapauteen ja kaksi päässyt siviiliin. Yhteistä heille kuitenkin oli, että he kaikki olivat aloittaessaan Toimintakeskus Monikon toiminnassa mukana olon, vielä suorittamassa vankeusrangaistustaan Hämeenlinnan vankilassa. Halusin ottaa haastatteluun mukaan eri tuomion vaiheissa olevia sekä jo siviiliin siirtyneitä, ajatuksena saada heiltä aineistoani koskien kokemuksia ja näkökulmia eri perspektiiveistä.

Haastateltaviin Hämeenlinnan vankilassa sain yhteyden omien työtehtävieni ohessa, Vanajan ja Ojoisten avovankilassa ja valvotussa koevapaudessa olevaan sain yhteyden rikosseuraamus-esimiesten koordinoimana. Yhteyden siviilihenkilöihin järjestyi VIKTO ry ylläpitämän ja järjestämän vapaa-ajan toimintaryhmän, Bäckiksen kautta. VIKTO ry:n ohjaajan Johanna Laakson ja heidän yhteyksiensä kautta löytyi kaksi halukasta osallistumaan haastatteluuni. Vapaaehtoiset ottivat yhteyden minuun saatuaan ensin yhteystietoni Johanna Laaksolta ja näin pääsimme sopimaan tarkemmin haastattelun sisällöstä sekä haastatteluajankohdasta. Aikataulullisten seikkojen ja välimatkan vuoksi, haastattelut siviilihenkilöiden osalta suoritettiin puhelinhaastatteluna.

Haastatteluihin osallistumisessa korostettiin vapaaehtoisuutta sekä haastateltaville selvitetiin tutkimuksen sekä nauhoitettavan haastattelun tarkoitus että yleiset periaatteet tutkimuksen tekemisestä. Suostuessaan haastatteluun osallistujat allekirjoittivat suostumuslomakkeen (Liite 2), jossa he lupautuivat nauhoitettavaan haastatteluun. Suostumuslomakkeessa kerrottiin, että saatua materiaalia tullaan käyttämään Laurea ammattikorkeakoulussa opinnäytetyönä tehtävään tutkimukseen. Lomakkeen toiselle puolelle olin laatinut saatteen haastateltaville (Liite 3), johon olin kirjannut lyhyen kuvauksen opinnäytetyöstäni. Suostumuslomakkeessa selvennettiin haastateltaville, että saatu materiaali tullaan käsittelemään henkilö- ja tietosuoja seikat huomioiden opinnäytetyöprosessin aikana sekä hävittämään heti prosessin päätteeksi asianmukaisella tavalla.

Haastateltavien ikäjakauma oli 35-50 vuotta, viisi heistä oli naisia ja yksi mies. Suoritettujen vankeusrangaistusten määrä vaihteli yhdestä viiteen. Tuomioiden kokonaispituudet vaihtelivat reilusta puolesta toista vuodesta aina kahteentoista vuoteen. Jäljellä olevat tuomion pituudet vaihtelivat kymmenestä kuukaudesta ja kahteen ja puoleen vuoteen.

5.5 Aineiston käsittely ja analyysi

Teemahaastattelumenetelmällä kerätty aineisto purettiin haastattelutilanteessa käytetyltä ääninauhurilta puhtaaksikirjoittaen, eli litteroiden, luettavaan tekstimuotoon. Litteroin aineiston pääosin sanasta sanaan, pois lukien kuitenkin ei-kielelliset äännähdykset, käyttäen samoja sananmuotoja joita haastateltavakin käytti. En halunnut muuttaa puhetta yleiskielelle, vaan halusin säilyttää haastateltavien persoonallisen ilmaisun. Litterointi oli aikaa vievää, mutta se helpotti aineiston käsittelemistä. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 53 sivua, kun fontti oli Trebuchet MS, fonttikoko 10 ja tekstin riviväli 1,5.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta ja tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla tutkittavasta ilmiöstä ei pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen tai lopputuloksen kanssa, koska analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä. Sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 103.) Tuomi & Sarajärvi (2009, 108) tarkastelevat aineistolähtöistä analyysiä yhdysvaltalaisen Milesin ja Hubermanin (1994) kolmivaiheisen sisällönanalyysi mallin avulla. Laadullisen aineiston analyysi voidaan jakaa 1) aineiston pelkistämiseen, 2) aineiston ryhmittelyyn ja 3) teoreettisten käsitteiden luomiseen.

Ensiksi pelkistin litteroidun tekstin, eli redusoin sen, jolloin karsin siitä pois kaikki tutkimuksen kannalta epäolennaisen. En pelkistämällä halunnut koskea haastateltujen vastausten muotoon, koska tulososiossani tulen hyödyntämään lainauksin heidän vastauksiaan. Pelkistä-

misen yhteydessä samalla ryhmittelin aineistoa, eli klusteroin sitä. Etsin aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Ryhmittelin pelkistetyn aineiston teemahaastattelurungosta (Liite 4) nousseiden pääteemojen mukaan viiteen eri aihealueeseen; kokemukset Toimintakeskus Monikosta, kokemukset yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta, innostamisen ja tukemisen kokemukset, kokemukset voimaantumisen ja identiteetin uudelleen rakentumisesta sekä rikollisuudesta irrottautuminen. Tässä kohtaa käsittelin aineistoa tulostettuna ja käytin hyödyksi erivärisiä alleviivauksia, joilla kävin aineistoa läpi muodostaen eri luokkia. Aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Aineistolähtöisessä sisällönanalysissä yhdistellään käsitteitä saaden vastaus tutkimuskysymykseen. Tuloksissa tutkija kuvaa luokittelujen pohjalta muodostetut käsitteet tai kategoriat ja niiden sisällöt. Johdopäätöksiä tehdessään tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan, myös mitä asiat tutkittaville ovat merkinneet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-113.)

5.6 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa tulee noudattaa tutkimuksen eettisiä sekä tieteellisen käytännön pelisääntöjä. Tutkimusetiikan normit voidaan jakaa kolmeen pääryhmään; 1) totuuden etsintää ja tiedon luotettavuutta ilmentävät normit - ohjaavat tutkijaa noudattamaan tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja etsimään luotettavia tuloksia; 2) tutkittavien ihmisarvoa ilmentävät normit - korostavat tutkittavien itsemääräämisoikeutta ja tutkimuksesta aiheutuvan vahingon välittämistä; 3) Tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentävät normit - vavis-tavat yhteisöllisyyttä tieteessä. (Kuula 2006, 24.) Tutkimuksessa vastuu luotettavuudesta ja eettisestä toiminnasta on tutkimuksen tekijällä. Opinnäytetyössäni on noudatettu hyviä tutkimuseettisiä sekä hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää tieteellistä tietoa ja taitoa sekä hyviä toimintatapoja tutkimuksen teossa. Tutkimuksen luotettavuuden ja uskottavuuden takaa parhaiten hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen. (Kuula 2006, 26, 34.)

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta olen pyrkinyt siihen, että olen kuvannut kaikki työni vaiheet mahdollisimman yksityiskohtaisesti, avoimesti ja rehellisesti. Raportoinnissani olen pyrkinyt olemaan tarkka ja perustelevaan valintojani. Haastateltavia valittaessa ja haastatteluja suorittaessani olen kunnioittanut henkilöiden itsemääräämisoikeutta, vahingoittumattomuutta ja yksityisyyden turvaa. Haastateltavilla on ollut mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Haastateltaville on seikkaperäisesti kerrottu mistä tutkimuksessa on kyse, ja mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa. Tutkijan on huolehdittava asianmukaisesta luottamuksellisten tietojen tietosuojasta, jotta yksityisyydensuoja säilyisi, eivätkä henkilöt ole tunnistettavissa aineistosta. Luottamus tutkimus-

aineiston yhteydessä tarkoittaa ensisijaisesti tutkittavan luottamusta siihen, että aineistoa käsitellään ja säilytetään, kuten on sovittu. (Kuula 2006, 60-64.)

Tieteellisen tutkimuksen peruskysymys on saatujen tutkimustulosten luotettavuus. Perusedellytys tutkimuksen luotettavuusarvioinnille perustuu riittävän tarkkaan dokumentaatioon; siihen, kuinka aineisto on hankittu, millä tavoin sitä on analysoitu ja miten se on raportoitu eteenpäin. Tutkimuksen luotettavuuden lähtökohtana voidaan pitää sitä, että se on toteutettu tieteellisten periaatteiden mukaisesti, ja joiden luotettavuus on arvioitavissa samoilla menetelmillä tehdyistä tutkimuksista. (Kananen 2010, 144.) Tässä tutkimuksessa aineisto on kerätty nauhoitetuin haastatteluin. Haastattelujen nauhoittaminen vapauttaa haastattelijan keskittymään itse haastatteluun, eikä sen ylöskirjaamiseen. Haastattelujen nauhoittaminen lisää myös aineiston luotettavuutta, digitaaliseen tallenteeseen kun voidaan aina palata myöhemminkin, sillä se on autenttinen tallenne haastattelutilanteesta. (Kananen 2010, 58.)

Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta joudun tarkastelemaan, ettei oma kokemus tai opiskelijaharjoittelija aikainen osallisuuteni Toimintakeskus Monikolla vaikuta tulosten analysoinnissa ja arvioinnissa. Aineiston analyysissä on tärkeää, että tutkijan tulee olla valinnoissaan objektiivinen. Objektiivisuus tarkoittaa muun muassa sitä, etteivät tutkijan omat oletukset, luulot tai mielipiteet sotkeudu tutkimustuloksiin tai tulkintoihin. Tulkintojen tulee perustua aineistoon, ja tulosten on kummuttava aineistosta (Kananen 2010, 144-145.) Huomioitavaa on, että Toimintakeskus Monikon toiminnassa mukana olevien joukko oli suhteellisen kapea. Tämän johdosta minun on tutkijana pidettävä huoli siitä, etten tutkimustuloksia esittäessäni esitä esimerkkejä, joista yksittäinen haastateltava olisi vastausten perusteella tunnistettavissa.

6 Opinnäytetyön tulokset

Seuraavassa osiossa käyn läpi opinnäytetyössäni saamat tutkimustulokset. Tutkimustulosten jaottelu seuraa teemahaastattelurunkoa jakautuen viiteen pääaiheeseen; kokemukset Toimintakeskus Monikosta (kappale 6.1), yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset (kappale 6.2), kokemukset innostamisesta ja tuesta (kappale 6.3), kokemukset voimaantumisesta ja oman identiteetin rakentumisesta (kappale 6.4) ja viimeisimpänä tulevaisuus ja desistanssi (kappale 6.5). Pääaiheet on jaettu pienemmiksi osiksi, jotka muotoutuivat haastattelukysymyksistä. Tutkimustulososio sisältää myös haastatteluista leikattuja suoria lainauksia. Haastateltavien suorat lainaukset ovat omina kappaleinaan, sisennettyinä ja kursivoituina.

6.1 Kokemuksia Toimintakeskus Monikosta

Ensimmäiseksi minä halusin selvittää, miten haastateltavat olivat kuulleet tai olivat ohjautuneet mukaan Toimintakeskus Monikon toimintaan. Kaksi kertoo ohjautuneen esimiehen kysymänä tai ohjaajan suosittamana. Yksi oli ollut osastolla, josta on ollut automaattisesti mahdollisuus käydä. Kaksi haastateltavista oli ohjautunut vankilassa järjestetyn Kova -koulun (Kii-pulan ammattiopiston koulutukseen ja työelämään valmentava koulutus, jota järjestetään Hämeenlinnan vankilassa) kautta ja yksi oli tullut mukaan toimintaan vankitoverinsa rohkaisena.

”Esimies kysy mua. ...mä innostuin ja lupauduin. Ihan samantien.” H1

”Kova -koulun kautta tutustuin Vikton työntekijöihin... musakurssilla Kova -koulutuksessa alko sit hahmottuun semmonen pilotti kuin Monikko.” H3

”Siellä naisten vapauttamisosastolla oli mahdollisuus saada käydä siellä...” H4

Toiminnanmuodot vaihtelivat mihin kukin oli osallistunut Monikon toiminnassa. Yhden haastateltavan osalta toiminta oli räätälöity vain hänelle, eikä tuolloin samanaikaisesti ollut muita vankeja paikalla. Viiden muun haastateltavan kohdalla muitakin vankeja oli samanaikaisesti paikalla, mutta tehty toiminta saattoi vaihdella osallistujien kesken. Haastateltavat ovat olleet toiminnassa jota on järjestetty sekä VIKTO ry:n omien toimijoiden kesken, että Hämeenlinnan vankilan ohjaajien ja ulkoisten toimijoiden ohjaamina. Tutkimustulosten raportoinnin osalta en näe tarpeellisena luetella missä toiminnassa kukin haastateltava on yksilöidysti ollut, johtuen syystä, että haluan suojella haastateltavien anonyymiyttä.

Haastateltavien toimintaan osallistuminen ajallisesti vaihteli parista kuukaudesta ja aina puoleentoista vuoteen. Lisäksi yksi haastateltavista kertoi olleensa mukana Monikon järjestämässä toiminnassa lähes koko sen olemassa olon ajan. Keskimääräinen osallistumisaika Monikon toiminnassa oli noin kaksi - kolme kuukautta.

Haastateltavista kaikilla oli aikaisempaa kokemusta vankilan toimintaohjelmista. Lähes kaikki olivat itse aktiivisesti hakeutuneet mukaan erilaisiin järjestettyihin toiminta- tai keskusteluryhmiin, yksilö- tai ryhmämuotoisesti. Kaikilla oli myös aikaisempaa kokemusta vankilan työtoiminnasta.

Kysyttäessä haastateltavilta, kuinka he aikaisempaan kokemukseen verraten näkivät henkilöstörakenteen ja eri toimijoiden poikkeavuuden Toimintakeskus Monikolla verrattuna vankilan sisäpuoliseen toimintaan. Haastateltavat mainitsevat Monikolla vallinneen vapaamman tun-

nelman ja avoimemman ilmapiiriin, tämän he olivat nähneet myös henkilökunnassa. Kaksi haastateltavaa kárjistää erot kuvailuin kuin yöksi ja päiväksi, kun verrataan toimijoita vankilassa ja Toimintakeskus Monikolla.

”Paljon vapaampi tunnelma. Siel jotenkin henkilökuntakin oli vapautuneempi mun mielestä kun mitä vankilan tiloissa.” H2

”Kaikki mitä tapahtuu vankilan ulkopuolella, vaikka se on vankilan omaa toimintaa, on vähän rennompaa. Se oli kuin toinen maa (...) siellä kaikki oli niinku saman arvostaa.” H3

”Siellä oli niinku ihmisten läsnä ollessa, että siellä ei ollu yhtään semmonen vankila -fiilis.” H6

”Tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta - niin yö ja päivä. Koska tietyt ihmiset ei halua meille mitään eri vapauksia, koska silloin jos tullaan linnaan - ollaan linnassa ja lusitaan.” H3

Kysyttäessä mitä Monikko toi haastateltaville vankila-arkeen, kertovat he Monikko päivien olleen odotettuja, ja tuoneen valoa harmaaseen vankila-arkeen. Kaikki haastateltavat kertovat sen tuoneen pelkkää extraa. Yksikään vastaajista ei tuo esiin asioita, jotka ilmaisisivat Monikon hankaloittaneen heidän vankila-arkeaan tai tehneet siitä raskaamman.

”Vankilan harmaa arki koki aina semmosen valonpilkahduksen (...) oli jotain mitä odottaa. Koska se on tärkeä meille, että on jotain mitä odottaa, koska silloin menee aika sykleissä.” H3

”Mä pystyin Monikolla jotenkin pääsee siihen tilaan, että pystyin niinku oikeestaan vähän unohtaa, että mä oon vankilassa.” H1

”Se oli viikon kohokohta, niitten avulla jakso taas. Se toi ihan uutta energiaa.” H5

Pyysin haastateltavia kertomaan yleisesti kokemuksia, niin hyviä kuin huonojakin Monikon toimintaan liittyen, korostuu haastateltavien vastauksista kokemus toiminnan tärkeydestä heille. Monikkoa pidettiin tavoittelemisen arvoisena, ja näin ollen sen vaikutukset näkyivät myös vangin käyttäytymisessä. Yksi vastaaja kertoo suoraan sen johdosta pysyneensä pois rikkeistä myös vankilan sisälläkin. Luottamus ja luottamuksen kokemus on toistunut haastateltujen vastauksessa eri kohdissa, ja tulee esiin tässäkin asiassa.

”Toi on oikeesti niinku meille todella tärkeä ja iso asia. Se on semmonen asia mitä kannattaa tavotella, niin se pitää jo vankilan sisällä pois niistä pahante-oista...” H3

”Se oli kauheen tärkeä... mä kelasin sitä, että vihdoin niinku vankila on teh-ny jonkun sellasen ratkasun, että tavallaan niinku uskalletaan luottaa ihmisiin, et ne hoitaa hommansa himaan.” H4

Kysyttäessä kohtasivatko haastateltavat vankilan henkilökunnan käytöksessä osaltaan muutosta, liittyen heidän osallisuuteen Monikolla. Yksi haastateltavista kertoo, ettei ole kohdannut minkäänlaista käytöksen muutosta. Toinen kokee häntä kohdellun epätasa-arvoisesti verrattuna muihin vankeihin. Neljä haastateltavista kertoo kokeneensa henkilökohtaisesti henkilökunnan osalta hankaluuksia, toiset enemmän toiset vähemmän, tilanteet ovat olleet liitoksissa juuri heidän Monikolla käyntiinsä. He kertovat, että Monikko päivät olivat odotettuja ja energiatasoja nostavia. Kertovat kuitenkin myös kohdanneensa joskus joidenkin vartijoiden taholta toimintaa, jolla yritettiin luoda heille ikään kuin huonoa fiilistä.

”Jos vanki saa jonkun hyvän fiiliksen, niin on niitä henkilöitä henkilökunnasta, jotka haluaa kyl dumpata sen, ja se tuntuu tosi kurjalta. Mutta pääasiassa niinku oli kyl hyvä.” H4

”Tuli vaan aina semmonen olo, että ne ei tykkää yhtää siitä, että me käytiin siellä.” H5

”Oli muutamia vartijoita, jotka halus nähäkin meiän töitä. Oli oikeestikin kiinnostunut, et mitä me siellä tehdään ja kuinka paljon me ollaan saatu aikaseks siellä.” H6

Toimintakeskus Monikko sijaitsi toimintansa alussa Mäkelän teollisuus alueella, mikä oli vajaan kilometrin päässä vankilan porteista, mutta kuitenkin näköyhteyden ulottumattomissa. Loppu aikanaan Monikko siirrettiin vankilan välittömään läheisyyteen, sijaiten edelleen porttien ulkopuolella, henkilökunnan rivitalorakennuksen päätyhuoneistoon. Tilaratkaisuiltaankin toki paikat olivat erilaisia. Kysyttäessä haastateltavilta, miten he kokivat sijainnin merkityksen, mainitsi kolme sen olleen juuri ”se juttu”. Muuttaessa vankilan välittömään läheisyyteen kertovat haastateltavat jonkin ikään kuin kadonneen.

”Se (sijainti) teki siitä jotenkin ehkä vielä niinku omalla tavalla spesiaalimman, koska se oli osa sitä juttua.” H4

"Aluks se oli, et 'oikeesti päästääkö me'. Me oltiin ihan kauhuissamme, et meinaako ne päästää meiät oikeesti ihan vaan kahestaan tästä. Silleen aluks niinku pelotti, et mitä hittoa. Sit siihen tottu. Oli luottamuksen arvonon." H5

"Hyvii muistoi on siitä ekasta paikasta, et mun mielestä sitten ku se vaihtu, niin emmä tiiä mist se johtu mut se ei jotenkaan ollu enää niin... Siinä katkes joku semmonen yhteisöllisyys vähän." H6

Huomioiden haastateltavien monipuolisen Monikko kokemuksen kysyin heiltä, mitä kehittämisehdotuksia heillä olisi. Kaksi haastateltavista haluaa nostaa esiin kokemuksen vankilan kuntouttavista ohjelmista ja päihdetyöstä. Molempien näkemys on sama, etteivät vankilan ohjelmat toimi siinä muodossaan kuin ne ovat tällä hetkellä. He kaipaivat vankilan toteutuksiin enemmän tarpeisiin yksilöityä suunnitelmallisuutta ja säännönmukaista jatkuvuutta. Yksi haastateltavista toivoisi, että vankila velvoittaisi vankia osallistumaan johonkin toimintaan, viimeistään lähellä vapautumista.

"Tämmöset Viisi Keskustelua Muutoksesta ja muut -ohjelmat, ne ei oo palvellu mua ikinä niin paljon (...) on vaikee mennä, eläytyä tai sopeutua jonkun toisen tekemään muottiin. Mutta siis, se on hyvä herätellä ajatuksia. Se on oikeesti hukkaan heitettyä aikaa, mitä siellä sitten niitä keskusteluja käydään, jos ne vaan niinku jätetään siihen. Se pitäs jatkojalostaa aina loppuun asti." H3

"Kävinkö kerran tai kaks semmosen varttitunnin ajan jotain päihdetyöntekijää tapaa, että siinä oli mun päihdeohjelma. Ei siellä suoraan sanottuna homma toiminu. Sen pitäs olla säännöllistä ja et siihen mentäs niinku jotenkin tiettyjen kaavojen mukaan. Mut ei ku tää vissiin totes heti, et no emmä nyt oo niin päihdeongelmainen et ei tähän nyt tarvii sen enempää." H6

"Pitäs olla pakollinen jokaiselle vapautuvalle vangille kokeilla jotain toimintaa. Vaikka tuntuis kuinka lapselliselta, vaikka tuntuis kuinka semmoselta et mä en oo tottunu tekeen niin, niin kukaan ei siihen kuole." H4

Kokemukset Toimintakeskus Monikosta olivat kauttaaltaan positiivisia. Toiminnassa mukana olo oli tuonut haastateltaville uutta energiaa harmaaseen vankila päiviin, ja he kertoivat jaksaneensa taas arjessa paremmin. Päivät joina Monikolla olo oli mahdollista, olivat odotettuja. Haastateltavat olivat ymmärtäneet luottamuksen tärkeyden. Heitä kohtaan osoitettiin luottamusta sillä, että he pääsivät liikkumaan itsenäisesti Toimintakeskus Monikon ja vankilan

välisen matkan sekä he osoittivat luottamustaan sillä, etteivät toimineet tilanteessa vastoin ohjeistuksia.

Toimintakeskus Monikon toiminta oli ollut haastateltaville merkityksellistä ja toimintaan osallisena olon tavoittelu tai osallisena olon jatkuvuutta oli turvattu sillä, etteivät he halunneet joutua ikäviin välikäsiin vankilan sisäpuolellakaan. Luottamuksen osoitus ja kokemus sisällään oli ollut niin iso asia, ettei sitä haluttu pilata. Toimintakeskus Monikon sijainnista haastateltavat olivat liki yksimielisiä, että sijainti suljetun laitoksen ulkopuolella oli ollut yksi merkityksellisin asia. Vaikka toiminta olikin vankilan omaa, mutta järjestettiin laitoksen ulkopuolella, se oli tuonut haastateltaville rentouden ja vapauden tunnetta. Toimintakeskus Monikolla olo oli antanut hetkellisen ajatuksen ja toivon vapaudesta.

6.2 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset

Nostin haastattelussani esiin Toimintakeskus Monikolla käytetyn, vankilan toiminnoissa taas vältetyn toiminnallisuuden muodon, jossa mies- ja naisvangit saattoivat toimia samanaikaisesti yhdessä. Pyysin haastateltaviani kertomaan ajatuksia ja kokemuksiaan siitä, sekä mitä oma osallisuus toiminnassa on merkinnyt heille. Neljällä kuudesta haastatellusta oli kokemusta Monikon yhdistelmäryhmistä. Haastattelijana kysyn tietysti ensimmäisenä, aiheutuiko seka-ryhmissä jotain jännitteitä sukupuolten välillä, ymmärtäen kontrastin vankilan linjauksiin, jossa nais- ja miesvangit pyritään pitämään visusti erillään. Kaikki neljä kertovat, ettei mitään ongelmia heidän näkökulmastaan toiminnalla aiheutettu. Yksi vastaajista ei näe asiaa sen ihmeellisempänä ja korostaa mies- ja naisporukoiden normaaliutta.

”Meitä oli siellä miehiä ja naisia. Se oli hieno yhdistelmä. Olihan se tietysti hieno käydä kanssakeskustelua toista sukupuolta olevien vankien kanssa, että mitenkä niillä asiat täällä toimii... ihan mielenkiintoista.” H3

”Toisessa vankilassa ollessani, jossa miehet ja naiset oli samoissa työpaikoissa, koki semmosta flirttailemista. Mut Monikolla ei semmosta ollu. Et me oltiin ku veljiä ja siskoja kaikki konsanaan.” H5

”Se tuntu vaan normaalimmalta!” H6

Haastatelluista kolme tuo esiin toiminnan tärkeyden ja ansaitun luottamuksen, jota ei haluttu käyttää väärin. Vastauksista päätelleen asia ei ollut edes sellainen, joka olisi haastateltavilla ollut edes mielessä, jokainen ymmärsi pelin hengen. Uusille Monikolla kävijöille he tekivät myös heti selväksi paikan säännöt kuinka tulisi toimia.

"Huomas, että se jengi joka siellä oli, niin oli kyllä ihan täysillä mukana. Et siellä ollu mitään semmosia typeriä mies-nainen -jännitteitä. Mä luulen, että jokainen kelas sen silleen, että se oli niin tärkeä homma se Monikko, ettei sitä haluttu ryssiä." H4

"Ongelmia ei aiheutunut, se liittyy siihen luottamukseen." H3

"Niinku ei mitään semmosta aiheutettu siellä, että ei vaan mene se Monikko, ettei pilata sitä! Sen takia aina ku uus tuli sinne Monikolle, niin aina oltiin sillein et 'Tiiäthän sä nää säännöt, tiiäthän sä nää säännöt.'" H5

Monikkolaisten erivapaus itsenäiseen liikkuvuuteen vankilan ja Toimintakeskus Monikon välillä ilman välitöntä valvontaa, herätti ajoittain muissa vangeissa kiusausta väärinkäyttää tilannetta ja he yrittivät saada Monikolla kävijöitä toimimaan heidän edukseen. Kaksi haastatelluista mainitsivat asiasta ja kertoivat, etteivät he kuitenkaan koskaan lähteneet toteuttamaan mitään laittomuuksia. Jos joku jotain suunnitteli, puuttuivat he asiaan välittömästi.

"Tosi monihan siellä yritti sitten, niinku semmoset jotka vielä päihteitä käytti, että 'hei tähän voisitte tuoda sieltä Monikon kautta päihteitä sisälle', ja me oltiin heti niinku, et 'Ei Todellakaan! Monikko on semmonen pyhä asia, että sitä ei käytetä mihinkään semmoseen' (...) Kyllä me samantien tehtiin stoppi sille, et meiltä ette pilaa sitä mikä meille on henki ja elämä täällä!" H5

"Me oltiin sitä mieltä, et jos joku edes puhuu, että meinaa päihteitä raahata sinne... niin me heti kyllä sit vartijoille sanottiin siitä, jos ei eka pystytty ite pysäyttämään sitä, niin sit niinku vartijoiden kautta." H5

"Ei sitä kukaan kuitenkaan lähtenyt toteuttaan, sen takia että se oli niin tärkeä juttu se Monikko meille." H4

Osallisuus ja "monikkolaisena" olo ei ole ollut itsestään selvyys Hämeenlinnan vankilan vangeille. Moni Monikon toimintaan mukaan halunnut ei ollut päässyt, koska edellytykset toimintaan osallistumisesta eivät täytyneet. Toimintakeskus Monikon toimintaan ohjautumisen edellytyksistä on kerrottu tarkemmin kappaleessa 1.2. Haastateltavat ymmärsivät olevansa erioikeutettuja kuin monet muut saadessaan mahdollisuuden käydä Monikolla. Vastauksista nousi jälleen esiin luottamuksen merkitys.

"Mulla oli semmosta ylpeyttäkin, että muhun luotettiin sillain, että mä pääsin oikeesti niinku täältä käveleen ihan itte vastaanottoon ja sieltä käveleen portille. Se tuntu hyvältä." H1

"Koko Monikolla käymisen mahdollisuus... Tuntu että luottamusta oli aika paljon, kun pääsi portin ulkopuolelle ilman vartijaa. Okei sulla on Risen vaatteet päällä, mutta se ei haittaa kyl siinä vaiheessa yhtään mitään, että onks sulla mitkä kuteet päällä." H4

Vastauksissa käy ilmi, että "monikkolaisuus" on tuonut yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteishenkeä. Monikolla käyneet ovat tunteneet itsensä tiiviiksi, yhtenäiseksi ryhmäksi. Samalta osastolta kulkeneet vangit kertoivat olevansa paljon tekemisissä toisestansa kanssa muutenkin päivittäin. He kuitenkin olivat pitäneet huolen, ettei yhteishenki osastolla kärsinyt siitä, että he saivat jotain ja toiset taas eivät.

"Meitä kävi parhaimmillaan neljä. Me saatiin olla päivät Monikolla ja sit tietysti me oltiin aina osastollakin vähän semmosissa samoissa porukoissa, mut ei me ikinä niinku syrjitty ketään, et kun me ollaan erioikeutettuja kuin muut. Siellä kävi semmonen porukka mikä piti niinku huolta siitä, että kaikilla on hyvä olla ja käydä siellä." H3

"Taidettiin tulla kaikki toimeen, me monikkolaiset. Jos kävit Monikolla, niin kyllä sä jostain kautta tiesit tai tunsit sen toisen. Et vaikka olit eripäivänäkin ollu... joku miesvanki saatto tehdä jotain valokuvia, niin tunsin sen siitä, vaikkei käynytäkään samoina päivinä Monikossa. Sitä ajatteli, et sekin on monikkolainen niin, et se kuuluu "meihin" ja et ollaan semmonen yhtenäinen ryhmä." H5

Haastateltavat olivat kokeneet myös haasteita liittyen heidän Monikolla käymiseensä ja kuinka toiset vankitoverit olivat suhtautuneet asiaan. Kuudesta haastateltavasta neljä tuo esiin koetun kateuden, osa voimakkaammin osa lievemmin. Kahden muun vastauksesta on poimittavissa eräänlaista ulkopuolelle jättämistä. Haastateltavien vastauksista on poimittavissa, että vahvimmin kateutta ilmaisivat henkilöt joilla itsellään ei ollut tahtoa tai hän ei täyttänyt niitä edellytyksiä joita Monikolla kulkemiseen vaadittiin (kts. 1.2 toimintaan ohjautuminen).

"Kyllä se kateutta herätti. Niinku ihmiset, semmoset jotka mokaili ja teki niinku kaikkii typeryyksiä - 'et miks nuo pääsee?' Että no varmaan sen takia, ettei me tehdä noita tyhmiä juttuja mitä työ teette. Että olisitte itekin päässeet jos oisitte hakeneet. Että jos asiat vaan on semmosella mallilla, että teidät voi päästää niinku vankilan ulkopuolelle. Et ihmiset ei aina ottanu sitä

huomioon, et kuinka paljon sulla on vuosia takana ja kuinka paljon sä oot tehny töitä siihen sen eteen.” H5

”95% kannustavaa, mut sitten aina on niitä ihmisiä, jotka on kateellisia ja katkeria. Sehän on ymmärrettävää, me ollaan ihmisiä. Ei ollu mitenkään silmiinpistävää kateutta. Kaikki aina kyseli, että mitä siellä on.” H3

”Mun mielestä se on omaa järjen köyhyyttä, jos koetaan kateutta. Et tehköön asiansa sen puolesta ja et jos haluavat eteenpäin et tekevät. Et ei ne mitkään (asiat) itestään tarjottimella tapahdu.” H6

Yhdessä toimintansa vaiheessa Toimintakeskus Monikolla saattoi käydä samanaikaisesti vankeja suljetusta laitoksesta, avolaitoksesta. Sekä kävi henkilöitä, jotka olivat valvotussa koevapaudessa tai jo siviiliin siirtyneitä sekä siviilihenkilöitä, jotka eivät omanneet minkäänlaista rikostaustaa. Neljä haastateltavista olivat olleet Monikolla päivinä, jolloin oli ollut paikalla muitakin kuin niin sanotusti oman talon väkeä. Näistä neljästä kolme olivat myöhemmässä vaiheessa itsekin siirtyneet Hämeenlinnan vankilasta eteenpäin kohti avoimempia olosuhteita. Haastateltavat kertovat kokeneensa ainoastaan hyvänä asiana tavata vankeusrangaistuksensa eri vaihetta suorittavia ja jo siviiliin vapautuneita henkilöitä. Nämä kohtaamiset olivat herättäneet heissä tulevaisuuteen suuntaavia tavoitteita. Yksi haastateltavista kokee Monikon olleen hänelle tärkeänä tukena vankeusrangaistuksensa eri vaiheissa ja vielä siviiliin siirryttyäänkin.

”Must se oli vaan mielenkiintosta, jos joku oli eri vaiheessa niinku kysellä. Ja sit kun itekin oli avossa, niin suljetusta kyselivät ne ihmiset (...) Oikeastaan hyvä vaan. Se on niinku kaikille tervettä, että nähdä nyt sit vapaana olevia ihmisiä. Saa tavotella sinne suuntaan ja varsinkin semmosia keillä on asiat hyvin, niin saada niinku semmonen et ’vautsi, jonain päivänä mäkin oon tossa’ ja näin...” H6

”Mähän vaadin mun koevapausuunnitelmaan, että Monikko jatkuu. (...) koska mulle ainakin Monikko oli tosi tärkeä sen jälkeenkin kun mä lähin vankilasta.” H5

”Mun mielestä sitä toimintaa ois voinu laajentaa, että oikeesti pysyis semmonen tietynlainen kontakti sinne - tarvittaessa vaikka ihan siviilinkin jälkeen...” H6

Toimintakeskus Monikolla käyneet ymmärsivät olleensa eri oikeutettuja, koska kaikkien ei ollut mahdollista päästä Monikolle, vaikka halukkaita olisi ollutkin. Haastateltavilla oli muodostunut yhteisöllisyyden kokemuksia ryhmässä toimiessaan. He tunsivat olevansa samaa väkeä, syntyi ”monikkolaisuus”. Monikkolaiset eivät halunneet korostaa muille toiminnassa mukana oloaan, vaikka tunsivatkin tietynlaista ylpeyttä asiasta, vaan pyrkivät ylläpitämään hyvää henkeä vanki osastoillakin. Jonkin verran kateutta asia herätti, mutta se vahvisti heidän käsitystään entisestään itsessään siitä, että toimimalla oikein tai kunnioitettavasti, voi jotain saavuttaa. Toimintakeskus Monikon toiminnassa saattoi käydä vankeja eri rikosseuraamusmuodoista (suljettu vankila, avovankila, koevapaus), tämä toi tavoitteellisuutta monikkolaisiin, kohti avoimempaa rangaistusaikaa. Haastateltavat kokivat tämän hyväksi, kohdata eteenpäin siirtyneitä vankitovereita ja saada heiltä onnistumisen kokemuksia. Monikolla mahdollistettiin myös mies- ja naisryhmien sekoittaminen, tämän haastateltavat kokivat normaaliutta tukevaksi.

6.3 Kokemukset innostamisesta ja tukemisesta

Toimintakeskus Monikolla toimi vakituisesti rikosseuraamusesimies Hämeenlinnan vankilasta sekä kaksi ohjaajaa VIKTO ry:n puolelta. Heidän lisäksi Monikolla vieraili myös muita eri osaamisalojen ohjaajia Hämeenlinnan vankilasta sekä ulkoisilta tahoilta. Jotkin ohjaustapah-tumat saattoivat olla kertaluotoisia tai sitten taas jatkuen viikkoja jopa kuukausia.

Haastateltavat ovat tuoneet esiin jo kohdassa 6.1 esiteltyjä asioita liittyen yleisiin kokemuksiin Toimintakeskus Monikon toiminnasta. He kertoivat muun muassa ilmapiirin ja henkilökunnan olleen vapautuneempi Toimintakeskus Monikolla. Tämä asia käy ilmi myös kysyessäni haastateltavilta kokemusta Monikolla saamastaan tuesta. Vastauksissa nousee esiin kyseenalaistamaton avun saaminen, tasa-arvoisuus sekä arvostava inhimillinen kohtaaminen. Haastateltavat tuovat paljon arvostuksen kokemusta esiin, sitä että he ovat kokeneet olevansa tasa-arvoisia omina itsenään eivätkä teot tai menneisyys ole vaikuttaneet siihen.

”Et niinku tunsi olevan jotain ja oli hyvä fiilis mennä, koska tiesi että sua kuunnellaan siellä ja sä oot se henkilö kuka sä oot. Sä saat olla kuka vaan.” H3

”Tärkeää että on paikka missä joku uskoo ja luottaa suhun, et sä teet asiat oikein ja et pärjää elämässä. Siellä oli niinku ois perheeseen mennä sisälle. Ihan oma miljöö se Monikko! Siellä otettiin kaikki omana itsenään, ei arvosteltu millään tavalla. Monikko kyl pyrki siihen, että siellä on kaikki samanarvosia, et ihan sama mitä oli tehny. - Siitä tuli hyvä fiilis!” H5

”Tuntu että siellä ne ihmiset on niinku sullein läsnä.” H6

”Siellä oli semmosta, että me oltiin niinku samankaltasia ja tottakai niinku sai tukea käytännönasioihin.” H4

Haastateltavat kokivat avun tuntuneen olevan aina läsnä, ja opetustilanteet eivät olleet kaa-voihin sidonnaisia. Yksi haastateltavista kertoo kokeneensa iloa siitä, että oli oppinut uusia kykyjä ja asioita ohjaajien rohkaisemana. Kaksi haastateltavista kertoivat hieman hämmentyneenä, kuinka olivat saaneet Monikon kautta tukea heidän siirtyessään Hämeenlinnan vanki-lastasta eteenpäin avoimempiin olosuhteisiin.

”Ohjaaja antoi meille lankaa ja sitten hän opetti meille kutomista. Se oli iha-naa! Me opittiin uusia kykyjä. Ohjaaja tiesi myös kasvillisuudesta. Luonnossa ulkona ollessamme hän opetti minulle myös kukkien nimiä ja puita.” H2

”Vielä ennen kuin siirryin tänne, tuli Monikon esimies minun kanssa tutustu-maan tähän paikkaan. Esimies kertoi ihan vapaasti asioista ja se auttoi meitä menemään elämässä eteenpäin.” H2

”Ohjaaja anto heti numerot ja muut, että soita vaan aina jos tulee jotain, et saa soittaa. Mitä ihmeellisimpiä tai mitä olikaan, et niinku mitä tarvitsi niin kyllä pysty soittamaan. Eikä tarvinnu miettiä, et kehtaanko mä soittaa (...) Et kyl mä niinku sain sieltä tosi, tosi paljon tukea.” H5

Ilmapiirin oli havaittu olleen avoimempi sekä myös vankilanhenkilökunnan olleen vapautu-neempi ollessaan Toimintakeskus Monikolla. Haastateltavat kertovat kokeneensa olleen terve-tulleita, heidät oli kohdattu tasa-arvoisesti omina itsenään, ilman menneisyyden taakkaa tai tekojen luomaa leimaa. Luottamus ja kuulluksi tulemisen kokemukset yhdessä inhimillisen kohtaamisen kautta ovat olleet haastateltaville merkityksellisiä.

6.4 Kokemukset voimaantumisen ja oman identiteetin rakentumisesta

Haastateltavien voimaantumisen kokemuksesta puhuu puolestaan irtautuminen vankistatuk-sesta. Toimintakeskus Monikolla kohtaamiset tapahtuivat tasavertaisina, ihminen ihmiselle. Monikkolaiset kohdattiin naisena, miehenä, isänä, äitinä - yhtenä yhteisön jäsenenä. Vuoro-vaikutus oli tasavertaista ja henkilöitä kutsuttiin etunimillä. Vankilaympäristössä etunimen käyttäminen on harvinaisempaa ja kaksi haastatelluista kertoikin, lähes ilosta kiljahdellen kuinka hyvältä etunimellä kutsuminen oli heistä tuntunutkaan. Se oli saanut vangin leiman karisemaan.

”Siellä kutsuttiin omilla nimillä. Se tuntu ihanalta! Se tuntu oikeesti ihanalta. Se tuntu, että se tonttupuku (vankivaatteet) lähtee sulta pois sillä hetkellä kun sua kutsutaan etunimellä. Se etunimellä kutsuminen ei kuulu tähän kulttuuriin (vankila-) silleen, että siitäkin näkee jo et se on askel niinku sinne vapauteen päin.” H4

”Siellä ei pidetty minään narkkarina tai vankina (...) sit sä pääset tommotteeseen paikkaan missä sua pidetään ihan tasavertasena. Tuli niiin hyvä fiilis siitä! Siellä otettiin vastaan ihmisenä, eikä vankina.” H5

Millä tavoin haastateltavat olivat kokeneet voimaantumista tai kuinka heidän oma osaamisensa ja voimavaransa olivat tulleet esiin, oli heidän kohtaamallaan vuorovaikutuksen laadulla osa tekemistä asiaan. Haastateltavat olivat oppineet tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, sekä oppineet puhumaan vapautuneemmin itsestään avoimen ilmapiirin johdosta. Vastauksissa toistui sellaisia piirteitä kuin inhimillisyys, kunnioitus, luottamus ja kannustus.

”Mun katkeruus hävis ja opin tunnistaan omia vahvuuksia ja myös heikkouksia. Mua kannustettiin, mua tsempattiin. Mua kohdeltiin ihmisenä. Ku siis näin jälkikäteen kun ajattelee, niin mä en olis mä, jos mä en olis siellä käyny.” H3

”Mä huomasin, että mä sen projektin myötä juttelin myös itsestäni tälle vetäjälle. (...) Mä luulen, että hän halus mulle tuoda esiin sen, että hän pitää mua ihan samanlaisena ihmisenä niinku hänkin on. (...) Varmaan se, että mä rupesin luottaan tähän ihmiseen. Se jotenkin niinku kunnioitti mua vaikka mä oon vaan vanki. Mä pääsin myöskin lähelle häntä.” H1

Toimintakeskus Monikko mahdollisti eräällä lailla kokemuksia vankilan ulkopuolisesta elämästä voimaannuttaen yksilöitä. Yksi vastaajista kertoi kärsineensä todella pahasta paniikkihäiriöstä ja saaneensa ennen paniikkikohtauksia suuren ihmisjoukon keskellä. Kuitenkin kertoi rohkaistuneen Monikon ansiosta ja saaneen paljon itseluottamusta, että hän innostui jopa esiintymisestä. Hän oli saanut kasvatettuaan voimavarojaan niin, että ne olivat kantaneet häntä siviiliin asti.

”Mulla oli hirvee paniikkihäiriö ennen niinku mä sinne menin. Mä panikoin esiintymistä ihan tosi tosi paljon. Loppupeleissähän me siellä sitten vedettiin niinku teatteri- ja runoesitykset, ja esitettiin ne siellä koko vankilan henkilökunnalle. Siellä oli myös lehdistö ja meistä tehtiin lehtijutut. Mä menin sitä kautta sinne teatteri-ryhmään taas, koska mä innostuin niin paljon esiintymi-

sestä. Mä sanoinkin silloin, että ilman Monikkoa mä oisin ollu ihan siis niin paskat housuissa kun mä lähin siviiliin. Mä olin niin monta vuotta ollu kuitenkin siellä kiinni ja tiäkkö ihan semmonen laitostunu.” H5

Etunimillä kutsuminen oli ollut iso asia, sen koettiin olevan inhimillisempää, vertaisempaa sekä askeleen kohti vapautta. Haastateltavat kertovat vangin leiman poistumisesta, koska heidät kohdattiin ihmisinä. Kannustava ja tukeva vuorovaikutus oli auttanut haastateltavia tarkastelemaan itseäänkin uudelta kantilta ja saanut aikaan voimaannuttavia kokemuksia. He olivat oppineet tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja saaneet kasvatettua omaa itseluottamustaan.

6.5 Tulevaisuus ja desistanssi

Kysyin haastateltaviltani, minkälaisia suunnitelmia tai haaveita heillä on tulevaisuutensa suhteen. Kaikki haastateltavat näkevät elämänsä tulevaisuudessa positiivisessa valossa. Kukaan ei vastausten perusteella tunnu olevan näköalaton oman elämänsä suhteen, eikä kenenkään puheista tule esiin kaipuuta vanhaa elämäntyyliä kohtaan. Tulevaisuuden toiveet ja haaveet ovat realistisia. Kaikkien haastateltavien puheissa kaikui halu tavallisesta, tasapainoisesta elämästä. Yksi haluaa tulevaisuudessaan jatkaa vankien eteen tehtävää työtä. Toinen kertoo, ettei aio olla lastensa ajasta ja elämästä enää hetkeäkään pois.

”Mä haluan ihan normaalia, tavallista, tasapainoista elämää. Mä luulen, että mun tulevaisuus tulee olemaan tavalla tai toisella työtä, kotia, rakkautta ja elämää - ihan tavallista elämää!” H1

”Haluan laittaa hyvän kiertämään. (...) Tulen tekemään vankien eteen töitä, tavalla tai toisella. Pysin tuomaan julki semmostakin asiaa, et kaikki on mahdollista jos vaan uskoo tarpeeksi itseensä ja omiin unelmiinsa, niin ne voi toteutua.” H3

”Haluan keskittyä työhön ja perheeseen. Se on ihan riittävästi, et on perheelle aikaa. Et mä en halua tuhlata niinku yhtään aikaa enää pois näiltä (lapsilta/perheeltä).” H6

Kaksi haastateltavista kertoo vankeustuomion olleen tavallaan pelastus heidän sen hetkisisissä elämäntilanteissaan ennen vankilaan joutumista. Vankeusaika on ollut pysähtymistä tosiasioiden äärelle, saaden aikaan heissä desistanssia tukevan muutostyön. He molemmat näkevät vanhojen käytösmallien jatkamisessa yhteyden rikolliseen käyttäytymiseen, ja pahimmassa

tapauksessa tien takaisin vankilaan. Yksi kokee uskoon tulonsa olevan hänen suuntansa kohti rikoksetonta tulevaisuutta.

”Kyllä mä sanoinkin jossain kohtaa, että tuo oli varmaan mun pelastus tuo vankilatuomio. Vaikka silloin alussa, ni se ei tuntunu todellakaan pelastukselta (...) mut jälkikäteen ajateltuna, ni se oli hyvä asia. (...) Et mä oisin muuten varmasti päässy takasin siihen paikkaan (vankilaan) (...) et jos ei ois tapahtunut sitä muutosta millään tavalla. (...) Et se kyl pelasti mut se.” H5

”Se et se alkoholi on poissa, on niin suuri juttu niinku mun elämässä ja mun läheisten elämässä. Et siit jo tietää sen, etten mä vankilaan joudu enää takasin, koska se oli se minkä takia mä oon sinne joutunu ku sitä oon käyttäny. Sil lailailla et osaa pitää noi prioriteetit todellakin niinku aisoissa.” H6

”Minä tulin vankilassa uskoon, se antaa minulle toivoa (...) minulla on se tunne, että vaikka olen vankilassa, sisälläni on vapaa olo (...) Jumala antaa minulle toivoa, näyttää mikä on oikea tie.” H2

Haastatelluista yksi kertoi omasta muutostyöstään. Hän oli saanut aikaan mittavia muutoksia omissa ajatus- ja käyttäytymismalleissaan. Asioiden eteen hän oli tehnyt paljon töitä. Tapahtuneen muutoksen johdosta hän oli ihmisenä muuttunut. Hän kertoo joutuneensa todistelemaan ja vakuuttelemaan, että on todellakin tehnyt muutoksen. Jos muutosta tehdessään ei saa mistään tukea, kukaan ei usko ja luota siihen, niin pystyykö muutokseen uskomaan itsekkään. Haastateltava kiittää vahvaa luonnettaan, ettei ollut antanut epäilijöiden suhteen periksi.

”Kyl mä tykkäsin siitä, et mitä minussaa itessä tapahtu siellä talossa ollessa. Et tapahtu niin iso muutos niinku pään sisällä ja mielen sisällä. (...) Sitten, kun sä tuota muutosta teit, niin kukaan ei uskonu sitä aluks, että joutu tosi paljon todistelemaan. (...) Sanoinkin monesti, että mä tiiän et jos mä en ois näin vahva. Että moni heikompi vanki varmaan tässä kohdin justinsa on heittänyt hanskat tiskiin... että mitä mä yritän, kun ei kukaan muukaan usko muhun, että miten mä itekään voisin uskoon itteeni.” H5

”Mulla se ehkä oli, et kun mä olin niin ilkee vanki silloin alku tuomiosta, niin se oli sitä, et ne ei tienny uskooko ne luottaa minuun, et oonko mä oikeesti tehnyt sen muutoksen vai en. (...) Sehän siinä just on, että mistä sä voit tietää niinku, että kuka siellä oikeesti tekee muutosta...” H5

Asteittaisen vapautumisen ja siviiliin siirtymisen puolesta puhuvat haastatelluista kaksi. He kuvaavat askeleittain vapautumisen olevan hyvä juttu. Heillä molemmilla oli omakohtaisia kokemuksia asiasta. Toimintakeskus Monikko toimi siten eräällä tavalla kuin liimana tässä siirtymisten välillä, koska yhteys joka askeleella säilyi kuitenkin Monikkoonkin päin. Heidän kohdallaan siirtyminen suljetusta laitoksesta avotaloon ei katkaissut toiminnan jatkuvuutta Toimintakeskus Monikolla. Molemmat kokivat Monikon kulkemisen heidän rinnallaan pelkästään hyväksi, kun he siirtyivät laitoksesta toiseen. Monikon tuki siirtymävaiheessa oli tärkeä. Toinen haastateltavista puhuikin tuen puolesta myös vapautumisvaiheessa ja toivoisi vapautumisen menevän aina askeleittain. Hän kertoo itse nähneensä niin monta kertaa oman tuomiossa aikana, että kuinka tuen puuttuminen vapautuessa oli johtanut siihen, että moni vapautunut henkilö palasi takasin vankilaan.

”Tuolla Monikolla tuli se, et pääsi sillein askeleittain menemään sinne avotaloon. Et kun sieltä vankilasta kävin Monikolla pitkään ja sit pääsin avotaloon, ni jatkoin Monikolla käyntiä. Sit vielä koevapaudessakin jatkoin Monikolla käyntiä.” H5

”Sen mä sanon, että erittäin hyvä järjestelmä on tulla suljetusta avolle ja avolta lomaa ja sit koevapauteen. Se on erittäin hyvä. Pehmeä lasku. Et se on niinku tosi tärkeä, et se menee just noin, koska siinä ei tuu sit niitä hirveitä shokkeja.” H6

”Että sais just niinku että askel askeleelta sieltä suljetusta siviiliin päin. Et mun mielestä se oli niinku tosi tärkeä, et mua ei vaan viskattu suoraan siit portista vaan ’noniin heippa ja tervetuloa uudelleen’ niinku (...) mut sen sitten näki vuosien mittaan, et ne samat kyllä oli siellä (päättyi vankilaan) aina uudestaan ja uudestaan.” H5

Haastateltavien haaveet ja suunnitelmat tulevaisuuden suhteen olivat realistisia ja eteenpäin suuntaavia. Toiveet tasapainoisesta, tavallisesta elämästä kaikui kaikkien puheista. Toimintakeskus Monikon toiminen eräällä tavalla väliportaana vankeuden ja siviiliin välillä koettiin haastateltavien keskuudessa hyväksi. Oli ollut turvallista tukeutua Monikkoon siirtymävaiheissa ja yhteys oli säilytetty vielä siviiliin siirryttyäkin. Vankeustuomio oli koettu myös pelastukseksi, joka oli katkaissut rikollisen elämäntavan ylläpitämisen ja saanut aikaan desistanssia tukevan muutostyön. Muutoksen tekemisen suhteen nähtiin haasteellisena, jos muutostyövaatimukseen ei uskota.

7 Johtopäätökset

Tässä osiossa haen vastauksia opinnäytetyöni tutkimusongelmaan: ”Mitä kokemuksia vangeilla on ollut Toimintakeskus Monikon toiminnan ja tarjotun tuen vaikutuksesta heidän elämään, identiteetin uudelleen rakentumiseen sekä siviiliin siirtymiseen?” Esittelen tutkimuksessani saadut keskeiset johtopäätökset peilaamalla niitä opinnäytetyöni teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimuksen tulokset on jaoteltu kolmeen osa-alueeseen, joita ovat osallisuus ja kokemuksellisuus, voimaantuminen ja identiteetin uudelleen rakentuminen sekä tulevaisuus ja rikollisuudesta irrottautuminen. Toimintakeskus Monikko toimi erilaisella toimintakentällä missä vankien toimintojen järjestämisestä on perinteisesti totuttu näkemään. Monikko tarjosi toimintaa Rikosseuraamuslaitoksen strategisia linjauksia mukaillen ”kohti avoimempaa täytäntöönpanoa”. (Rikosseuraamuslaitos 2011.) Opinnäytetyössä saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että Toimintakeskus Monikolla on ollut monelta osin positiivista merkitystä haastateltavien vankeusaikaan, heidän voimaantumiseen ja sitä kautta identiteetin uudelleen rakentumiseen sekä rikollisuudesta irrottautumiseen.

7.1 Osallisuus ja kokemuksellisuus

Tutkimustulokset osoittavat, että vankitoimintojen järjestäminen laitoksen ulkopuolella on tuonut valoa ja energiaa tavallisiin vankilapäiviin. Sinällään jo uuden kokemus ja vaihtelevuus arkeen, on tuonut lisää mielekkyyttä toimintamuotoa kohtaan. Tutkimustulokset osoittavat Monikko päivien olleen odotettuja, viikon kohokohtia. Se että Toimintakeskus Monikko sijaitsi muurien ulkopuolella, vaati molemmin puolisen luottamuksen osoittamista. Talonpuolelta melkoista luottamusta osoitettiin sillä, että päästetään vanki liikkumaan ilman valvontaa ja vangin puolelta, että toimitaan lupaehdoja noudattaen. Tutkimustulosten mukaan luottamuksen kokemus ja luottamuksen tunne on ollut merkitykseltään iso asia. Luottamusta on pidetty tavoittelemisen arvoisena, jonka johdosta on pysytty pois kurinpitorikkomuksista vankilan sisäpuolellakin.

Tutkimus osoittaa, etteivät tutkittavat kohdanneet samanlaista luottamuksen tai arvostuksen tunnetta vankilan puolella, kuin he kohtasivat Monikolla. Monikon toiminnassa mukana olleet olivat havainneet myös (vankila)henkilökunnan olleen vapautuneempi Monikolla ollessaan. Vapautunut ilmapiiri oli lisännyt avoimen vuorovaikutuksen määrää. Tutkimustulokset osoittavat, että avoin arvostava ilmapiiri oli saanut aikaan sosiokulttuurista innostamista. Sosiokulttuurisessa innostamisessa on kyse ihmisen vapautumisesta, niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Se on arkipäivän sosiaalisen toiminnan väline, jonka avulla herkitetään ja motivoidaan ihmisiä osallistumaan. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen. Toisin sanoen innostaminen nähdään niiden kaikkien toimenpiteiden yhdistelmänä, jotka luovat sen kaltaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset

kasvatavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisössään. Osallistamalla ihmisten on mahdollista kehittää arkipäiväänsä ja pyrkiä yhdessä kohti luomiansa sosiaalisia ihanteita. (Kurki 2000, 19-20.)

Toimintakeskus Monikko edusti yhtä yhteisöä, jossa sen jäsenet tunsivat yhteenkuuluvuutta, muodostui ”monikkolaisuus”. Ihmiselämä rakentuu suuresti monenlaisten yhteisöjen ja yhteisöllisyyden varaan. Yhteisöt tarjoavat meille erilaisia moraalisia päämääriä, tavoitteita, arvoja ja normeja. Yhteisöllisyys on näiden tiedostamista, jäsentämistä ja näkyväksi tekemistä (Kostamo-Pääkkö, Väyrynen & Ojaniemi 2015, 7). Tutkimustulokset osoittavat Monikon merkinneen kokonaisuudessaan niin paljon, että Monikkoon kuuluvuutta haluttiin säilyttää läpi laitoksesta toiseen siirtymisen ja aina siviiliin asti. Monikko mahdollisti myös vankileimasta irtautumisen, näin ollen Toimintakeskus Monikolla on tulosten mukaan ollut myös desistanssia ja identiteetin uudelleen rakentumista tukeva vaikutus.

Toimintakeskus Monikko edusti Rikosseuraamuslaitoksen arvoja käytännössä. Tutkimustulokset osoittavat, että Toimintakeskus Monikolla myös toimittiin Rikosseuraamuslaitoksen arvojen kautta. Ihmisarvo, oikeudenmukaisuus, usko ihmisen muuttumiseen ja kasvuun näkyivät tutkimustuloksissa. (Rikosseuraamuslaitos 2011.) Monikolla on ollut positiivinen vaikutus toimintaan osallistujien vankila-arkeen ja koettuun hyvinvointiin.

7.2 Voimaantuminen ja identiteetin uudelleen rakentuminen

Tutkimustuloksista nousi Monikon tasavertainen arvostava kohtaaminen ja vuorovaikutus, jotka herättivät yksilöissä voimaantumisen kokemusta. Yksilöt kokivat, että heidät otettiin vastaan ja kuultiin ihmisinä, tasavertaisina, miehinä ja naisina. Voimakkaimpana asiana tuloksissa tulee esiin se, että Monikolla kutsuttiin etunimillä. Etunimen käyttäminen vankilaympäristössä on harvinaisempaa. Vastaajat kokevat etunimen käyttämisen olevan askeleen kohti vapautta. Tutkimustulokset osoittavat, että inhimillinen, ihminen ihmiselle kohtaaminen saa yksilön käsitteellistämään itsensä uudestaan ja saa näin aikaan vankileimasta irtautumisen. Voimaantuminen on ihmisen sisäisen voimantunteen kasvua, joka syntyy ihmisen omien oivallusten ja kokemusten kautta. Vuorovaikutus muiden kanssa on merkittävä voimaantumiseen vaikuttava tekijä. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 23-25.)

Tutkimustulokset osoittavat, että voimaantumisen kautta vastaajat ovat oppineet tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan, sekä ovat oppineet puhumaan vapautuneemmin itsestään avoimen ilmapiirin johdosta. Luottamus ja luottamuksen kokemus on auttanut yksilöitä karistamaan epävarmuustekijöitä. Kannustaminen on lisäksi vahvistanut niitä tekijöitä, joita voimaantumisen kautta on esiin noussut. Vilén yms. mukaan uudella tavalla näkeminen ja armollisemmat ajatukset itseä kohtaan vaikuttavat usein niin, että ihminen alkaa ajatella ympärillä vallitsevasta maailmasta ja muista ihmisistä eri tavalla kuin ennen. Oivallukset ja

uusien asioiden oppiminen johtavat usein kokemukseen voimaantumisen. Käyttäytymisen tasolla voimaantuminen voi näkyä muun muassa vastuun ottamisena ja myönteisyytenä. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 23-25.)

Vankileimasta ja muista ulkoisista leimoista irtautuminen kertoo identiteetin uudelleen rakentumisesta. Identiteetti on läsnä koko ajan meidän jokapäiväisessä elämässä, sillä ihminen rakentaa identiteettiään vuorovaikutuksessa ympäröivän todellisuuden kanssa. Jotta yksilö voisi määritellä itsensä joksikin, on hänen rakennettava sosiaalinen identiteetti osana jotain ihmisryhmää. Yhteisöllisyys ei kuitenkaan tarkoita vastakohtaa yksilöllisyydelle, vaan ne täydentävät toisiaan. Sosiaalisen identiteetin lisäksi ryhmän jäsen tarvitsee yksilöllisen identiteetin, jotta hän erottautuu yksilönä siitä ryhmästä, johon hän samaistuu. (Kuittinen & Kejonen 2009, 246.)

Tuloksista nousi sellaisia piirteitä voimaantumisen ja identiteetin uudelleen rakentumisen kontekstissa kuin inhimillisyys, tasa-arvo, kunnioitus, hyväksyntä, luottamus ja kannustus. Toimintakeskus Monikko mahdollisti kokemuksia myös vankilan ulkopuolisesta elämästä voimaannuttaen yksilöitä. Voimavarat olivat kasvaneet niin, että ne olivat kantaneet aina jopa siviiliin asti.

7.3 Tulevaisuus ja rikollisuudesta irrottautuminen

Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että vastaajat tavoittelevat tulevaisuudeltaan tavallista, tasapainoista elämää ja arkea. Perheen ja työn merkitys nousee esille tulevaisuuden suunnitelmissa. Toiveet ja haaveet vankeusajan jälkeisen ajan suhteen ovat hyvin konkreettisia ja realistisia. Vankeusaika on ollut pysähtymistä tosiasioiden äärelle, saaden aikaan desistanssia tukevan muutostyön. Desistanssiprosessi vaatii vahvaa yksilön toimijuutta ja muutosvalmiutta. Desistanssi edellyttääkin itsemuutosta, johon liittyy sisäistä keskustelua rikollisesta elämäntavasta. Desistanssitutkimuksissa usein toistuvia käsitteitä ovat sosiaaliset suhteet ja sosiaalinen rakenne sekä toimijuus. (Healy 2010, 184.)

Tuloksista ilmenee, että desistanssiprosessia läpikäyvissä on herännyt ymmärrys, vanhojen käytösmallien jatkamisella olevan yhteys rikolliseen käyttäytymisen jatkumiseen. Desistanssi ei ole yksittäinen tai äkillinen tapahtuma rikoksentekijän elämässä, kyseessä on eräänlainen tapahtuminen ketju. (Laub & Sampson 2001, 5.) Desistanssissa on kyse vaiheittaisesta siirtymästä rikoksettomaan elämäntapaan, joka koostuu sisäisten ja ulkoisten tekijöiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Prosessi vaatii tietoisuutta menneestä, mitä käsittelemällä voi siirtyä uuteen elämänvaiheeseen. Edestakaisessa liikkeessä oleva prosessi on yleisesti desistanssiin liittyvä piirre. Prosessi sisältää sekä päätöksiä, että päätösten perumista, yrityksiä, ambivalenssia, retkahduksia ja uusia yrityksiä. (Healy 2010, 176; Granfelt 2014, 257.)

Tuloksista ilmenee, että useimmat ovat kokeneet, että muutostyö on alkanut vankeuden aikana. Muutosprosessia on tukenut asteittain vapautuminen. Toimintakeskus Monikon toimintaa ei oltu rajattu vastaajien kohdalla vielä mihinkään tiettyyn vankeuslajiin tai laitostyyppin sijoittumisen mukaan. Monikon toiminnassa pystyi käymään vankeudesta siviiliin suuntaavien vaiheiden aikana. Monikon kautta vastaajat ovat saaneet tukea myös varsinaiseen vapautumiseen. Tutkimustuloksista ilmenee, että asteittainen vapautuminen koettiin hyväksi. Toimintakeskus Monikko toimi ikään kuin väliportaana vapautumisprosessin aikana, ja on ollut vastaajille tukipilari rikoksettoman elämän jatkumiseen, tukenut desistanssia.

Bottoms ym. (2004) näkevät sosiaalisen kontekstin ja oman toimijuuden oleellisena elementteinä rikollisuudesta irrottautumisen polulla. He esittävät, että tietyt luontaiset tekijät joko lisäävät tai vähentävät todennäköisyyttä sille, että yksilö syyllistyy rikoksiin. Nämä yksilölliset ominaisuudet ovat vuorovaikutuksessa sosiaaliseen kontekstiin, vallalla olevaan kulttuuriin ja sen sisältämiin odotuksiin, arvoihin ja normeihin. Bottoms ym. (2004) käsitteellistävät toimijuuden desistanssiin liittyvänä, sosiaalisesti sidonnaisena ja subjektiivisesti tulkittuna valinnan prosessina (Bottoms ym. 2004, 4, 368-389; Viikki-Ripatti 2011, 201-203.)

8 Pohdinta

Tässä osiossa pohdin opinnäytetyöprosessia, omaa ammatillista kehittymistä prosessin aikana sekä tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lopuksi esittelen oman näkökulman kehitysideoihin ja jatkotutkimusehdotuksiin.

8.1 Oman ammatillisen toiminnan reflektointi

Opinnäytetyöprosessi oli minulle ensimmäinen kerta, kun tein tällaista tutkielmaa. Koin kokonaisuutta tarkastellen opinnäytetyöprosessin haastavana, mutta samalla hyvin opettavana. Olin yllättynyt kuinka monivaiheinen tutkielman tekeminen oli, ja kuinka monta asiaa piti ottaa huomioon tutkielmaa tehdessä. Oli palkitsevaa huomata onnistumisen kokemuksia prosessin eri vaiheissa, kun asioille tuli lisää teoreettista ymmärrystä. Opinnäytetyö itse prosessina oli minulla pitkäkö. Jälkiviisaus ei enää auta, mutta olisi pitänyt miettiä opinnäytetyön aikatauluttamista paremmin. Opinnäytetyötä tehdessäni työskentelin samanaikaisesti Hämeenlinnan vankilassa, välillä opinnäytetyö jäi taka-alalle, mutta olen tyytyväinen opinnäytetyön loppuun saattamisesta. Ammatillisesti olen kehittynyt tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Olen oppinut paljon tutkimuksen tekemisestä, kvalitatiivisen tutkimuksen osalta. Ainakaan ajatuksellisesti ei tutkimuksen tekeminen vielä joskus tulevaisuudessa tunnu täysin mahdottomalta.

Opinnäytetyön toimintaympäristö aiheutti jonkin verran ristiriitapuhetta ja -tilanteita työyhteisössä. Tämä herätti itsessä eettistä pohdintaa ja oman ammatillisuuden pohdintaa. Huomaan herkemmin refleктоivani omia arvojani, ajatuksiani, ihmiskäsityksiä tai jopa ennakkoluuloja suhteessa käsiteltäviin asioihin. Se on ikään kuin kasvattanut samalla omaa eettistä herkkyyttäni. Ammatillinen kasvu on tapahtunut yhdessä ammatti-identiteetin kehittymisen myötä. Eettinen motivaatio omaa työtä ja omaa tekemistä kohtaan on vahvistunut ja tunnen löytäneeni oman näköiseni tekemisen mallin.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötä tehdessäni olen tarkastellut rooliani tutkijana ja olen pyrkinyt toimimaan tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa. Haastateltavien itsemääräämisoikeutta on kunnioitettu sillä, että heille on annettu riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta, tavoitteesta ja siitä kuinka kerättyä aineistoa tullaan käsittelemään. Informaatio on annettu sekä kirjallisesti, että suullisesti. Samalla on annettu mahdollisuus tarkentavien lisäkysymysten esittämiseen. Tutkijana olen pyrkinyt välttämään aiheuttamasta vahinkoa haastateltavilleni huolehtimalla asianmukaisesti luottamuksellisten tietojen tietosuojasta. Opinnäytetyöni tulososiossa on kiinnitetty huomiota tunnistamattomuuteen,

analysoidut asiat on pyritty esittämään tavalla, josta yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa, kunnioittaen näin haastateltavien yksityisyyden suojaa. Haastateltaville on ennen haastatteluun suostumista tuotu esiin, että Toimintakeskus Monikolla käyneiden joukko on kaikkienollessa ollut melko rajattu. Näin ollen Hämeenlinnan vankilan henkilökunnassa saattaa olla ihmisiä, jotka voivat tunnistaa haastatteluun osallistuneita.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Olen joutunut tutkijana miettimään, olenko saanut aineistosta kaiken tarvittavan irti ja olenko löytänyt sieltä sen kaiken keskeisen sanoman. Miten hyvin olen pystynyt tutkijana neutraloimaan sen, etteivät minun omat ennakkoluuloni tai mielipiteeni ohjaa aineiston analyysia, joka puolestaan taas veisi pohjaa tutkimuksen luotettavuudelta. Laadullisessa tutkimuksessa olen tutkijana joutunut jatkuvasti pohtimaan tekemiäni ratkaisuja ja näin ottamaan yhtä aikaa kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemäni työn luotettavuuteen.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu siihen, kuinka aineisto on hankittu, millä tavoin sitä on analysoitu ja miten se on raportoitu eteenpäin. Opinnäytetyössäni on noudatettu hyviä tutkimuseettisiä sekä hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Tutkimuksen luotettavuuden lähtökohtana voidaan pitää sitä, että se on toteutettu tieteellisten periaatteiden mukaisesti, ja joiden luotettavuus on arvioitavissa samoilla menetelmillä tehdyistä tutkimuksista.

8.3 Hyödyllisyys ja kehitysideat

Opinnäytetyö tuo esiin rohkealla tavalla toteutettua suljetun vankilan toimintojen järjestämistä. Tutkimus tuo esiin piirteitä, joita kannattaisi hyödyntää suunniteltaessa tulevaisuudessa vankilan käyttöön tarkoitettuja kuntouttavia toimintamuotoja. Avoin, kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri luo tutkimustulostenkin perusteella edellytyksiä vangin muutosmotivaation herättämiseen.

Toimintakeskus Monikolla toiminta oli toteutettu pitkälle Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaisesti. Nykypäivänä puhutaan paljon aktivoivasta lähityöstä. Vaikuttavuutta haetaan työn tekemiseen, mutta olisiko jatkossa mahdollista resursoida paljon enemmän toimintaan, joka olisi juuri vaikuttavaa lähityötä. Mielestäni tähän asiaan tulisi jatkossa kiinnittää huomiota. Hyviä hankkeita kehitellään, mutta kuinka niitä käytännössä toteutetaan. Onko vastustus ja vastarinta tiedonpuutteesta johtuvaa. Toki yhtäältä on, että muutos aiheuttaa vastarintaa, toisaalta ilman vastarintaa ei tapahdu muutosta.

Itselle on tätä opinnäytetyötä tehdessä noussut esiin vielä tärkeämpänä se, että kuinka merkityksellistä vapautumisvaiheen tuki olisi. Haastatteluissa vangit kertoivat sitä itse, kuinka hy-

vä, tarpeellinen ja tärkeä jonkun tuen olemassaolo olisi siirryttäessä suljetusta vankilasta avoimempiin olosuhteisiin. Vankeuslain yhtenä keskeisenä periaatteena on vaiheittainen vapauttaminen; vankia ei tulisi sijoittaa suljetumpiin olosuhteisiin kuin vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät. Vaiheittain ja vähitellen edeten, vangin edellytyksiä arvioiden, kontrollia vähennetään, ja samalla vangin vastuuta omasta käyttäytymisestään lisätään. Vaiheittaisen vapautumisen puolesta puhuttiin haastatteluissa, koska he kertoivat laitostumisen, etenkin pitkäaikaisvangille, tuonee haasteita ja pelkoja avolaitokseen siirtymiseen. Näkisin vapautumisvaiheen ja siitä eteenpäin jatkuvan tukityön olevan tärkeää jo desistanssiakin tukien, sillä rikosten uusimisriski on korkein heti vapautumisen jälkeen. Moniammatillisen yhteistyön lisääminen kuntien ja järjestöjen kanssa toisi varmasti laajemmat valmiudet toimia kohti Rikosseuraamuslaitoksen uusintarikollisuuden vähentämisen tavoitetta.

Toimintakeskus Monikko toimi paikkana, jossa tuen oli mahdollista kulkea mukana myös siirryttäessä avolaitokseen ja koevapauden kautta siviiliin. Vaikka Toimintakeskus Monikon toiminta sekä yhteistyö VIKTO ry:n ja Hämeenlinnan vankilan välillä päättyi, jatkaa VIKTO ry edelleen toimintaansa, tukien monimuotoisesti rikostaustaisia integroitumaan yhteiskuntaan.

Lähteet

Arola-Järvi, A. 2012. Suunnitelmallisen vankeusajan käsikirja. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2012. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Bottoms, A. & Shapland, J. & Costello, A. & Holmes, D. & Muir, G. 2004. Towards Desistance: Theoretical Underpinnings for an Empirical Study. *The Howard Journal of Criminal Justice* 43/2004.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4.painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Farrall, S. & Calverley, A. 2005. Understanding Desistance From Crime: Emerging Theoretical Directions in Resettlement and Rehabilitation. Open University Press. Maidenhead, Berkshire, England.

Granfelt, R. 2014. Asunto vai rikoksettomuus ensin? Asumissosiaalisen työn tuella irti asunnottomuudesta ja rikollisuudesta. Teoksessa Linderborg, H. , Suonio, M. , Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Suomen Yliopistopaino Oy.

Healy, D. 2010. The Dynamics of Desistance: Charting Pathways through Change. International Series on Desistance and Rehabilitation. Willan Publishing.

Hirsijärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kariston Kirjapaino Oy. Hämeenlinna

Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämänhallinta ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin Yliopisto. Helsinki.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Sanoma Pro Oy. Helsinki

Kananen, J. 2008. Kvantti: Kvalitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kemppainen, M. 2014. Psykososiaalinen sosiaalityö ja desistanssin tukeminen ehdollisen vankeuden valvonnassa. Teoksessa Linderborg, H. , Suonio, M. , Lassila, T. (toim.) Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Suomen Yliopistopaino Oy.

Kostamo-Pääkkö, K. Väyrynen, S. Ojaniemi, P. 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU.

Kulmala, A. 2006. Kerrottuja kokemuksia leimatusta identiteetistä ja toiseudesta (Narrated experiences of stigmatised identity and otherness. Viitattu 10.02.2016.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67610/951-44-6615-2.pdf?sequence=1>

Kuittinen, M. & Kejonen, M. 2009. Yhteisöllisyyden paradoksit : tiimit ja henkilöstöryhmät yhteistä merkitystä rakentamassa. Teoksessa Filander, K. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki.

Kurki, L. & Kurki-Suutarinen, M. & Taruvuori, K. 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

L767/2005. Vankeuslaki (1 luku 2 §, 4 luku 6 §).

Laub, J. & Sampson, R. 2001. Understanding desistance from crime. *Crime and Justice* 28: 1-69 <https://dash.harvard.edu/handle/1/3226958>. Harvard University.

Myhrberg, P. 2012. Vankeuden täytäntöönpano. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2/2012. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere.

Payne, M. 2005. *The Origins of Social Work. Continuity and Change*. Macmillan Education UK.

Rikosseuraamuslaitos. 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Viitattu 28.01.2016.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hgLF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2013a. Työtoiminnan linjaukset vuosille 2013-2020.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/Yw90rx517/Tyotoiminnan_linjaukset_2013-2020_Pieni.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2013b. Viitattu 28.01.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013c. Viitattu 10.02.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmatyo.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016d. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015. Viitattu 12.02.2017.

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/tE4LLWEpz/RISE_vuosikirja_2015_WEB.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2016e. Viitattu 30.04.2017.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2016/09/vartijatvoivatedistaavankienkuntoutumistaaktivoivallalahityolla.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016f. Viitattu 30.04.2017

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet.html>

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Oulu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Jyväskylä.

Tyni, S. 2011. Rikosseuraamusasiakkaiden uusintarikollisuus. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Vantaa.

Vaittinen, H. 2009. Toiminnallinen identiteetti . Käsiteanalyysi Walkerin ja Avantin mukaan. Toimintaterapian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Terveystieteiden laitos.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. 2011. Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Vantaa.

VIKTO ry. Vapauteen Ilmaisun ja Kuntouttavan Toiminnan kautta. Yhdistyksen materiaali. 2016.

Vilén, M. Leppämäki, P. Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.

Ylisassi, H. & Seppänen, L. & Uusitalo, H. & Kalavainen, S. & Piispanen, P. 2016. Aktivoiva lähityö. Vankiloiden valvonta- ja ohjaushenkilöstö vuorovaikutuksellista lähityötä kehittämässä. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2/2016. Suomen Yliopistopaino Oy.

Kuvat

Kuva 1 Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020.....	11
---	----

Liitteet

Liite1 Tutkimuslupa

RISE

RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Päätös

31.10.2016

50/332/2016

Sanna Leipälä

Hakemuksenne 28.10.2016

Tutkimuslupahakemus

Olet hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun Rikosseuraamusalan opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii [REDACTED]

Tutkimuksen aihe

Vankien kokemuksia Toimintakeskus Monikon toiminnasta

Tutkimuksen toteutus

Noin 5-8 Toimintakeskus Monikon toiminnassa mukana olevan vangin haastattelua.

Lupahakemus

Haette lupaa opinnäytteen toteuttamiseen ja haastattelujen suorittamiseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslupan hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan suostumuksella ja välityksellä.

Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja vangeilta tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen ja haastatteluihin. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Hämeenlinnan ja Vanajan vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

2(2)

kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Päivi Hannula
ylitarkastaja, kehitysjohtajan sijainen

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Hämeenlinnan vankilan johtaja
Vanajan vankilan johtaja
Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja

Liite 2 Suostumuslomake haastatteluun

Kirjallinen suostumus haastatteluun osallistumisesta

Opinnäytetyön aiheena on ”Vankien kokemuksia Toimintakeskus Monikon toiminnasta”.

Olen saanut tietoa Laurea AMK-opiskelija Sanna Leipälän opinnäytetyöstä ja sen tavoitteista. Minua on informoitu, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Haastattelut nauhoitetaan. Haastattelussa saatu aineisto tullaan säilyttämään koko opinnäytetyöprosessin ajan suojassa ulkopuolisilta henkilöiltä. Saatua materiaalia tullaan käyttämään ainoastaan tässä opinnäytetyössä. Haastattelussa saadut tiedot hävitetään tutkimuksen päätyttyä asianmukaisella tavalla, noudattaen tietoturvaa. Haastateltavien henkilöiden nimiä ei mainita opinnäytetyössä, lisäksi tutkimuksen tulokset julkaistaan tavalla, josta haastateltavaa ei voida tunnistaa.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen, annan kirjallisen suostumuksen osallistumisesta haastateltavaksi Sanna Leipälän opinnäytetyöhön liittyen.

Aika ja paikka _____

Haastateltavan nimi _____

Haastateltavan allekirjoitus _____

Sitoudun opinnäytetyössäni noudattamaan tieteelliselle tutkimukselle asetettuja hyvän käytännön periaatteita koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Aika ja paikka _____

Haastattelijan nimi _____

Haastattelijan allekirjoitus _____

Tästä suostumus -asiakirjasta on laadittu kaksi (2) samansisältöistä ja samansanaista kappaletta, joista yksi kappale annetaan suostumuksen antajalle ja yksi kappale jää opinnäytetyön toteuttajalle.

Liite 3 Saate haastateltaville

Saate haastateltaville

KUVAUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

Opiskelen sosionomiksi Laurea ammattikorkeakoulussa Tikkurilassa, rikosseuraamusalan koulutusohjelmassa. Työskentelen samanaikaisesti Hämeenlinnan vankilassa vartijana.

Opinnäytetyön aiheena on ”Vankien kokemuksia Toimintakeskus Monikon toiminnasta”. Opinnäytetyössä selvitetään ehdotonta vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden näkemyksiä ja kokemuksia Toimintakeskus Monikon toiminnasta. Henkilöitä haastatteleamalla tavoitteena on tuottaa yleisesti pätevää tietoa Toimintakeskus Monikon toiminnan mielekkyydestä ja merkittävyyydestä, nimenomaan haastateltavien omasta kokemusmaailmasta ja näkökulmista käsin. Haluan vankien kokemuksia siitä, miten he ovat kokeneet ”monikkolaisuuden” merkitykselliseksi tuomionsa eri vaiheissa ja kuinka käsitys omasta itsestä ja identiteetti on rakentunut ”monikkolaisuuden” myötä. Kerättyjä tutkimustuloksia tullaan käyttämään arvioiessa uusien toimintamuotojen järjestämistä vankilassa.

Tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua. Haastattelu etenee teemoittain, jossa haastateltava saa vapaasti kertoa kokemuksistaan aihepiiriin liittyvistä aiheista. Nauhoitan haastattelut analysointia varten. Nauhoitteet ovat ainoastaan opinnäytetyön tekijän käytössä, eikä niitä käytetä muuhun tarkoitukseen kuin työn tekemiseen. Työn valmistuttua nauhoitteet tuhotaan.

Haastattelun teemat ovat:

Teema 1: Haastateltavan taustatiedot

Teema 2: Toimintaan osallistuminen

Teema 3: ”monikkolaisuus”

Teema 4: Tuen merkitys

Teema 5: Identiteetti

Teema 6: Rikollisuudesta irrottautuminen

Liite 4 Teemahaastattelu runko

Taustakysymykset

Ikä

Sukupuoli

Kertalaisuus

Aikaisemmat toimintaohjelmat

Kokemuksia Toimintakeskus Monikon toiminnasta

- Henkilöstörakenne ja eri toimijat (miten poikkeaa?)
- Miten ohjauit mukaan toimintaan (miten? miksi halusi?)
 - Mikä mahdollisti mukana olon? mikä vaikutus?)
- Päivärakenne (mitä se toi vankila-arkeen?)
- Toiminnan muodot (mihin osallistuit? entä perheenjäsenesi?)
- Kuinka kauan olit mukana Monikon toiminnassa?
- Yleiset kokemukset? - hyvät/huonot.
- Kehittämisehdotukset? Mitä muuttaisit?

Kokemuksia yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta

- Vertaistuen merkitys?
- Mitä ”monikkolaisena” olo on merkinnyt?
 - Oletko saanut uusia ajatuksia, taitoja, ihmissuhteita?
 - Entä haasteet? (esim. vankitovereiden suhtautuminen)

Sosiaalinen innostaminen ja tukeminen

- Henkilöstön/ Monikon toimijoiden tuen merkitys?
- Toimintaa osallistumisen merkitys?
- Vertaisryhmän tuki?

Voimaantuminen ja identiteetin rakentuminen

- Miten muuttanut omaa kokemusta (toiseus) itsestäsi?
- Miten omat osaaminen/voimavarat ovat tulleet esiin? (oman osaamisen hyödyntäminen)

Rikollisuudesta irrottautuminen

- Mitä hyviä kokemuksia tulet jatkamaan/ hyödyntämään siviilissä?
- Mikä merkitys Monikon toimintaan osallistumisella on ollut siviiliin siirtymisellä?
- Mikä merkitys Monikon toimintaan osallistumisella on ollut perhesuhteiden rakentumiselle?

Vapaa sana